

YLÄKOULUIKÄISTEN NUORTEN KÄSITYKSIÄ JA MIELIPITEITÄ KANNABIKSESTA

Aaro Jormakka
Miio Seppänen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2014

Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) JORMAKKA, Aaro SEPPÄNEN, Miio	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 12.05.2014
	Sivumäärä 55	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi YLÄKOULUIKÄISTEN NUORTEN KÄSITYKSIÄ JA MIELIPITEITÄ KANNABIKSESTA		
Koulutusohjelma Sosiaalian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KIISKILÄ, Taja		
Toimeksiantaja(t) YAD Youth Against Drugs ry		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä selvitettiin kyselytutkimuksella yläkouluikäisten nuorten käsityksiä ja mielipiteitä kannabiksesta ehkäisevän huumetyön yhdistyksen YAD Youth Against Drugs ry:n kannabista koskevan päihdekasvatusmenetelmän kehittämistyön tueksi. Tutkimus oli otteeltaan kvalitatiivinen. Käsitusten ja mielipiteiden selvittämisen lisäksi haluttiin myös haastaa nuoret pohtimaan kannabikseen liittyviä kysymyksiä.</p> <p>Kysely toteutettiin elektronisesti Webropol-alustalla Jyväskylässä sijaitsevan Kuokkalan koulun yhdelle 7. luokalle ja yhdelle 9. luokalle huhtikuussa 2014. Luokat valikoituivat terveystiedon opettajan avustuksella. Tutkimusaineiston analysoinnissa käytettiin teemoittelua. Aineistoa vertailtiin myös luokkatason ja sukupuolen perusteella.</p> <p>Tutkimustuloksista nousivat keskeisinä esiin nuorten vaihtelevat mielipiteet ja osin epärealistiset käsitykset kannabiksesta. Nuoret suhtautuivat kannabikseen pääsääntöisesti negatiivisesti, mutta näkivät siinä myös hyviä puolia. Yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen asenteet kannabista kohtaan olivat kaikista sallivimpia.</p> <p>Ehkäisevän päihdetyön kannalta näyttäisi oleelliselta keskustella nuorten kanssa kannabiksen normaaliudesta sekä käsitellä eri lähteistä peräisin olevan tiedon tulkitsemista. Avoin keskustelu ja vuorovaikutuksellinen työote nuorten kanssa kannabikseen liittyvien teemojen käsittelyssä voisi osaltaan auttaa selvittämään väärinkäsityksiä.</p> <p>Tutkimuksen otoksessa ei ollut kannabista kokeilleita nuoria. Jatkossa tutkimustuloksia voisi olla hyvä verrata kannabista kokeilleiden nuorten näkemyksiin aiheesta tai mieltä, mistä ja miten nuorten käsitykset ja mielipiteet ylipäättänsä rakentuvat.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Kannabis, yläkoulu, nuoret, mielipiteet, käsitykset, ehkäisevä päihdetyö, päihdekasvatus		
Muut tiedot		

Author(s) JORMAKKA, Aaro SEPPÄNEN, Miio	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 12.05.2014
	Pages 55	Language Finnish
		Permission for web publication (X)
Title UPPER COMPREHENSIVE SCHOOL PUPILS' OPINIONS AND PERCEPTIONS ABOUT CANNABIS		
Degree Programme Degree Programme in Social Services		
Tutor(s) KIISKILÄ, Taja		
Assigned by YAD Youth Against Drugs ry		
Abstract <p>The thesis studied upper comprehensive school pupils' opinions and perceptions about cannabis by using a survey to support the development of a cannabis specific drug education programme for the preventive substance abuse organization YAD Youth Against Drugs ry. The study was qualitative and in addition to identifying concepts and opinions, a goal was also to challenge youth to ponder some questions considering cannabis.</p> <p>The survey data was collected electronically by using Webropol software in the Kuokkala school, Jyväskylä. The sample consisted of comprehensive school pupils from one group of 7th graders and another of 9th graders. The pupils were chosen with the assistance of their health education teacher. The research data was analysed by using thematising. Comparisons between sex and age were also made.</p> <p>This research suggests that young people have varying opinions and partly unrealistic perceptions about cannabis. The standard view amongst young people towards cannabis was negative but they also recognized some positive aspects about cannabis. The 9th grade girls had the most permissive views about cannabis.</p> <p>Considering preventive substance abuse work, it seems important to discuss with youth about the normality of cannabis and to evaluate the information about cannabis from different sources. Open conversation about cannabis and interactive work with young people while handling the subject of cannabis could aid to clarify some misconceptions about it.</p> <p>The study sample did not show a single pupil with cannabis experimentation experience. In the future, the results of this research could be compared to opinions and perceptions of young people that have some experience with cannabis use. It would also be interesting to try to find out from where and how young people build up the opinions and perceptions considering cannabis.</p>		
Keywords Cannabis, upper comprehensive school, youth, opinions, perceptions, preventive substance abuse work, drug education		
Miscellaneous		

Sisältö

1 Johdanto	3
2 Nuoruus	5
3 Kannabis	7
3.1 Huumepolitiikka ja -lainsäädäntö	7
3.2 Päihteet suomalaisessa yhteiskunnassa	8
3.3 Kannabis	8
3.3.1 Synteettinen kannabis	9
3.3.2 Lääkekannabis	10
3.4 Mielenpitoet kannabista kohtaan	11
4 Ehkäisevä päihdetyö	13
4.1 Ehkäisevän päihdetyökentän toimijat	15
4.2 YAD Youth Against Drugs ry	17
4.3 Päihdekasvatus	18
4.4 Päihdekasvatusmenetelmät	19
5 Aikaisemmat tutkimukset	22
6 Tutkimuksen toteuttaminen	27
6.1 Tutkimuksen lähtökohdat	27
6.2 Tutkimusote	27
6.3 Aineiston keruu	28
6.4 Aineiston analysointi	30
6.5 Luotettavuus ja eettisyys	31
7 Tulokset	33
7.1 Yleinen suhtautuminen kannabikseen	33
7.2 Kannabiksen hyvät ja huonot puolet	35
7.3 Kannabistietämys	37
7.4 Yhteenveto	38
8 Pohdinta	40
8.1 Tulokset aikaisemman tutkimustiedon valossa	40
8.2 Tulokset ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta	41
8.3 Tutkimuksen arviointi	44
Lähteet	47
Liitteet	51

Liite 1. Saatekirje vanhemmille.....	51
Liite 2. Kyselyn sähköisen version pohja	52

Kuviot

Kuvio 1. Ehkäisevän päihdetyön toimijakenttä	16
--	----

1 Johdanto

Yläkouluikäiset eli 12–15-vuotiaat elävät nuoruuden varhaisvaihetta. Tähän aikakauden kuuluu kapinointia vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan. (Dunderfelt 2011, 84.) Nuoruuteen liittyvä vastuun ottamista ja oman päätöksenteon korostumista. Vanhempien ohjeiden ja kieltojen merkitykset heikkenevät siinä vaiheessa, kun ikätovereiden hyväksyntä muuttuu tärkeämmäksi. (Sinkkonen 2010, 44.) Nuorten päihteidenkäytön trendinä on 2000-luvulla ollut ääripäiden korostuminen. Vaikka yhä useampi nuori valitsee raittiuden, on kannabista kokeilleiden 9-luokkalaisten määrä noussut jo yli kymmenen prosentin. (Raitasalo, Huhtanen, Miekkala & Ahlström 2012, 3.) Kasvavan nuoren keholle kannabiksen käytön riskit korostuvat (Kannabis n.d.). Asenteet kannabiksen kokeilua ja vaarallisuutta kohtaan ovat kuitenkin lieventyneet viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. (Raitasalo ym. 2012, 99.)

Kannabis puhuttaa suomalaisia niin mediassa kuin kodeissakin. Yle järjesti alkuvuodesta 2014 erillisen A2 kannabis-illan, jossa kymmenet alan asiantuntijat ja muut vieraat keskustelivat kannabikseen liittyvistä teemoista. Myös lehdistössä kannabista käsitellään toistuvasti. Kannabis pysyy ajankohtaisena aiheena sen lailliseen asemaan vaikuttamaan pyrkivien kansalaisaloitteiden kautta. Kouluissa järjestetään erillisiä päihteitä koskevia vanhempainiltoja, joissa myös kannabis on yksi keskeisistä teemoista. Myös vanhemmat haluavat kuulla lisää aiheesta, jota joutuvat käsittelemään lastensa kanssa heidän arjessaan.

Tässä opinnäytetyössä selvitetään kyselytutkimuksella Jyväskylässä sijaitsevan Kuokalan koulun 7- ja 9-luokkalaisten nuorten käsityksiä ja mielipiteitä kannabiksesta. Kannabista ja sen käytön yleisyyttä on tutkittu Suomessakin jo paljon, mutta erityisesti nuorten mielipiteitä koskevaa tutkimusta on tehty huomattavasti vähemmän. Opinnäytetyön toimeksiantaja on ehkäisevää huumetyötä toteuttava YAD Youth Against Drugs ry, jonka tarpeeseen kyselytutkimus tehdään. Tavoitteena oli saada tuoretta tietoa nuorten käsityksistä ja mielipiteistä kannabista kohtaan yläkouluikäisille suunnatun päihdekasvatusmenetelmän kehittämistyön tueksi.

Opinnäytetyön idea syntyi opintoharjoittelun kautta YAD:ssa. Opintoharjoittelun työyhteisöpäivien kehitysriihessä nousi esiin tarve uuden yläkouluikäisille suunnatun kannabikseen keskittyvän päihdekasvatusmenetelmän suunnittelusta ja toteutuksesta. Nuorten paikoitellen epärealististen kannabiskäsitysten kohdalla voidaan puhua jopa kannabismyyteistä. Saimme yhdessä työntekijöiden kanssa idean toteuttaa menetelmää varten yläkouluikäisten käsityksiä ja mielipiteitä kartoittavan kyselytutkimuksen opinnäytetyön muodossa. Aihe on meidän mielestä kiinnostava ja tulee melko varmasti koskettamaan molempien tulevaa työtä sosionomina. Päihteet ovat osan monen nuoren elämää ja tämä tulee esiin nuorten kanssa keskusteltaessa ja työskenneltäessä. Nuorten käsitykset päihteistä muuttuvat ajan myötä, joten ne ovat arvatenkin erilaisia kuin meidän peruskouluajanamme. Ehkäisevän päihdetyön toiminta-ajatuksen mukaisesti tahdomme korostaa työssämme päihteiden käyttöä ehkäiseviä ja käytön haittoja vähentäviä näkökulmia.

Tämän opinnäytetyön teoriaosuus alkaa nuoruuden ja kannabiksen käsittelyllä. Ehkäisevää päihdetyötä määritellään sen työkentän keskeisten toimijoiden tuottaman materiaalin kautta. Käymme läpi myös aikaisempia kannabisasenteita käsitteleviä tutkimuksia. Tämän jälkeen esitellään tutkimusprosessi ja aineistosta saadut tulokset. Loppupohdinnassa paneudutaan tuloksiin käymällä niitä läpi aiemman tutkimustiedon valossa ja pohtien niiden sisältöä ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta.

2 Nuoruus

Nuoruudella tarkoitetaan siirtymää lapsuudesta aikuisuuteen. Nuoruutta on tavattu pitää suurten myllerrysten vaiheena, mutta nykykäsityksen mukaan nuoruuden muutokset ovat selkeitä ja ymmärrettäviä, eikä suurin osa nuorista kohtaa nuoruudessaan suurempaa ikäkauteen liittyvää kriisiä. Käsitys nuoruudesta on muuttunut ajan myötä. Puberteetin alkamisikä on aikaistunut parantuneen ravitsemuksen myötä ja näin ollen myös nuoruuden alun katsotaan aikaistuneen. Nuoruus ei kuitenkaan ole vain siirtynyt aiemmaksi vaan se on pidentynyt myös toisesta päästä. Sen voidaan nähdä jatkuvan pitkälle kolmannelle tai jopa neljännelle vuosikymmenelle. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2010, 124–125.)

Tony Dunderfelt määrittelee nuoruuden ikävuosien 12–20 välille. Nuoruuden varhaisvaihe alkaa 12-vuotiaana ja jatkuu 15-vuotiaaksi saakka. Tämän vaiheen keskeisiä tapahtumia ovat biologinen murrosikä, protestointi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan sekä uusien ystävyys-suhteiden syntyminen. Ikävuodet 15–18 ovat nuoruuden keskivaiheen aikaa. Siihen kuuluu samaistumisia ja ihastumisia, minäkokeuksen selkiintyminen, omien rajojen kokeilu ja syvälliset ihmissuhteet. (Dunderfelt 2011, 84–85.)

Nuoruus on ristiriitaista aikaa. Nuoret tarvitsevat vanhempiaan ja tukeutuvat heihin, vaikka halu olla aikuisista täysin riippumaton kasvaa. Nuorena oikeus päättää omasta elämästään kuitenkin kasvaa ja nuorten oletetaankin tekevän vaativia ja kauaskantoisia päätöksiä. Nuorten valmiudet tehdä näitä ratkaisuja ovat kuitenkin rajalliset. (Sinkkonen 2010, 209.) Aivojen kehitys on nuorilla vielä kesken. Tällä on yhteys varhaisnuoruuden impulsiiviseen käytökseen. Nuorten keskushermosto ei mahdollista omien tekojen seurausten syvempää pohdintaa. Vanhempien antamat ohjeet ja kielot menettävät voimansa samalla kun ikätovereiden hyväksynnän hakeminen muuttuu tärkeämmäksi. (Mts. 44.) Nuoruuteen kuuluu myös selvästi kohonnut riski tulla riippuvaiseksi jostakin (Mts. 41).

Robert J. Havighurst on määritellyt ihmisten eri elämänvaiheiden kehitystehtäviä. Niillä Havighurst tarkoittaa haasteita, joita ihmiset kohtaa tietyissä elämänvaiheis-

saan. Kehitystehtävän läpikäyminen johtaa yksilön kehittymiseen ja auttaa häntä siirtymään seuraavaan elämänvaiheeseen. (Dunderfelt 2011, 85.) Kehitystehtävien suorittaminen tukee yksilön hyvinvointia ja mahdollistaa myöhemmän kehityksen. Nuoruuteen kuuluu useita kehitystehtäviä. Havighurstin mukaan keskeisimmät näistä ovat sukupuoli-identiteetin omaksuminen, suhteiden luominen molempiin sukupuoliin, valmistautuminen työ- ja perhe-elämään sekä ideologian omaksuminen. (Nurmi ym. 2010, 131.)

Erik H. Eriksonin mukaan ihminen kohtaa elämänsä aikana kehityshaasteita eli kriisejä. Erikson nimesi näiden kehitystehtävien kriisipareja kahdeksan erilaista, jotka esiintyvät järjestyksessä liittyen aina tiettyyn ikäkauteen ihmisen kasvun aikana: Perusluottamus – epäluottamus, itsenäisyys – häpeä ja epäily, aloitteisuus – syyllisyys, ahkeruus – alemmuus, identiteetti – roolien hajaannus, läheisyys – eristäytyminen, luominen – lamautuminen sekä minän eheys – epätoivo. Jokaisesta kriisistä selviytyminen edesauttaa seuraavan vaiheen kehityksessä, kun taas johonkin vaiheeseen osuvat ongelmat voivat vaikeuttaa kriiseistä selviytymistä. (Vilkko-Riihelä & Laine 2005, 178.)

Nuoruudessa käydään Eriksonin mukaan ensiksi läpi identiteetin tai roolien hajaannuksen kriisiä. Nuori etsii itseään ja luo pohjaa aikuisuutta varten. Hyvässä tilanteessa nuoren identiteetti integroituu, toisin sanoen identiteetti kehittyy tasapainoisesti. Tähän nuoruuden aikakauteen liittyy paljon muutoksia sekä omassa itsessä että ulkoisissa puitteissa. Roolien hajaannus on uhka niille nuorille, jotka eivät löydä omaa paikkaa yhteiskunnassa. Lähestyttäessä aikuisuutta varhaisaikuisuuden kehitystehtävässä käydään läpi läheisyyden ja eristämisen kriisi. Nuori etsii läheisyyden ja rakkauden kohteita partnerista, aatteista ja ryhmistä. Nuori haluaa olla oma itsensä, mutta myös etsiä sitoutumisen kohteita. Pelko hylkäämisestä tai vastuun ottamisesta saattaa estää sitoutumista. Toisaalta liiallinen takertuminen toiseen voi johtaa irtautumishaluun. Nuoren on kyettävä säilyttämään itsenäisyys hyväksyen samalla toisen ihmisen läheisyyden. (Vilkko-Riihelä & Laine 2005, 179.)

3 Kannabis

3.1 Huumepolitiikka ja -lainsäädäntö

Suomalainen huumeolitiikka rakentuu kansallisesta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä yleissopimuksista. Vuosina 1961 ja 1971 laaditut YK:n yleissopimukset luovat pohjan huumausaineiden tuotannon, kaupan ja käytön valvonnalle. Sopimukset määrittelevät huumausaineiksi luettavat aineet, mutta ne eivät kuitenkaan velvoita rangaistamaan huumausaineiden käyttöä tai hallussapitoa omaa käyttöä varten. Vuoden 1988 yleissopimus ohjeistaa valtiota yhteistyöhön ja tiukempiin toimiin huumausainekauppaa kohtaan. Suomi on ratifioinut kaikki YK:n huumausaineita koskevat yleissopimukset. (Soikkeli 2001, 9–10.)

Huumausaineita koskeva lainsäädäntö koostuu useasta erillisestä laista. Keskeisimmässä osassa on huumausainelaki, joka määrittää huumeolitiikan keskeiset periaatteet. (Soikkeli 2001, 10.) Se määrittää YK:n yleissopimuksia laajemmin, mitkä aineet määritellään Suomessa huumausaineiksi. Huumausainelain tavoite on huumeiden tuonnin, viennin, valmistuksen, levittämisen ja käytön ehkäiseminen. (L 30.5.2008/373.)

Raittiustyölaki ja päihdehuoltolaki ohjaavat huumausaineiden käytön ehkäisyä ja väärinkäyttäjien huoltoa. Raittiustyölaki edellyttää jokaiselta kunnalta monijäsenistä toimielintä vastaamaan ehkäisevästä päihdetyöstä. Päihdehuoltolaki velvoittaa kuntia järjestämään päihdehuollon palveluita sosiaali- ja terveydenhuollon kautta. Huumausainerikosten ja niiden seuraamusten määrittely tapahtuu rikoslain 50. luvussa. (Soikkeli 2001, 10–11.)

Suomalainen lainsäädäntö ei suoraan määrittele tiettyjä huumeita eri luokkiin kuten mietoihin ja koviin huumeisiin. Rikoslaisa tehdään kuitenkin erottelu *huumausaineiden* ja *erittäin vaarallisten huumausaineiden* välille. (Soikkeli 2002, 17–18.) Erittäin vaarallinen huumausaine on rikoslain mukaan sellainen aine, jossa on mahdollinen virhearviosta johtuva hengenvaara, lyhytaikaisestakin käytöstä johtuva vakava vaara terveydelle tai voimakkaat vierotusoireet. (L 19.12.1889/39.)

3.2 Päihteet suomalaisessa yhteiskunnassa

Suomalaisten päihteiden käyttö on perinteisesti ollut vahvasti alkoholikeskeistä (Varjonen, Tanhua & Forsell 2014, 30). Alkoholilla on Suomessa yleisesti hyväksytty asema ja siitä kieltäytymistä pidetään yhä normista poikkeamisena (Päihdehoitotyö 2009, 93). Suhtautuminen huumeisiin sen sijaan on pääsääntöisesti kielteistä. Nuorison keskuudessa huumeiden hyväksyminen on kuitenkin hieman yleisempää. Tällöin hyväksymisen taustalla voi olla huumeiden yhdistäminen juhlimiseen viihdekäytön muodossa. Kannabiksen osalta voidaan jopa puhua kannabiskulttuurista. (Mts. 95.)

Päihteiden yhteiskunnallisia haittoja tarkastellessa ei tule unohtaa alkoholin roolia. Alkoholista aiheuttamia kuolemantapauksia on yli kymmenkertainen määrä huumausaineiden aiheuttamiin tapauksiin verrattuna. Myös muiden tilastoitujen haittojen kohdalla alkoholin aiheuttamat haitat ovat samassa määrin suurempia. (Weckroth 2001, 40.) Suomessa päihdehuollon huumeasiakkailta eniten ongelmia aiheuttavat opioidit. 65 prosenttia asiakkaista nimesi ne keskeisten ongelmapäihteidensä joukkoon. Kannabiksen mainitsi 49 prosenttia ja alkoholin 32 prosenttia. Päihteiden sekakäyttö on huumeongelmaisten keskuudessa yleistä. 58 prosenttia päihdehuollon huumeasiakkaista kokee vähintään kolmen eri päihteen aiheuttavan heille ongelmia. (Forsell & Nurmi 2013, 1.)

Kannabis on Suomessa yleisimmin käytetty huumausaine (Heinälä 2009). Sitä kokeilneiden määrä Suomessa on ollut jo pitkään kasvussa (Metso, Winter & Hakkarainen 2012, 18). Kannabiksen kokeilu ja käyttö on miehillä yleisempää kuin naisilla, mutta nuoremmilla sukupolvilla tämä sukupuolien välinen ero on pienentynyt. Vaikka lähes jokainen huumeiden käyttäjä on ainakin jossain vaiheessa elämänsä käyttänyt kannabista, jää monen huumeekokeilun nimenomaan kannabikseen. (Mts. 19.) Kannabiksen käytön aloitusikä ei ole juurikaan muuttunut 2000-luvulla. Yleisimmin käyttö aloitetaan 18–19-vuotiaana (Mts. 23.)

3.3 Kannabis

Kannabiksella tarkoitetaan cannabis sativa -nimisestä hampukkakasvista saatavia tuotteita eli marihuanaa, hasista ja hasisöljyä. Marihuana on kannabiskasvin kukintoja ja

ylimpiä versoja kun taas hasista ja hasisöljyä tehdään kasvin hartsista. Kaikissa tuotteissa pääasiallisena vaikuttavana ainesosana on delta-9-tetrahydrokannabinoli eli THC. (Tacke & Sairanen 2009.) Kannabistuotteiden vahvuuksissa on merkittäviä eroja (Päihdehoitotyö 2009, 84). Kannabista käytetään polttamalla, syömällä tai höyrystämällä. Sitä voidaan polttaa sellaisenaan tai sekoitettuna tupakkaan. (Tacke & Sairanen 2009.)

Kannabiksen vaikutukset käyttäjään ovat yksilöllisiä ja hyvin vaihtelevia (Heinälä 2009). Käyttökokemukseen vaikuttavat esimerkiksi mielentila, seura, aiemmat kokemukset ja aineen määrä sekä sen vahvuus. Myös muiden päihteiden käyttö samalla muokkaa kannabiksen vaikutusta. (Tacke & Sairanen 2009.) Kannabiksen vaikutukset voivat olla sekä piristäviä että lamauttavia. Se voi rentouttaa, aiheuttaa euforian tunnetta sekä lisätä sosiaalisuutta ja empaattisuutta. Toivottuihin kokemuksiin kuuluu myös lievät aistiharhat. Ei-toivottuja vaikutuksia ovat ahdistus, paranoia, paniikkikohtaukset ja sekavuus. (Kannabis n.d.) Käytön akuutit vaikutukset voivat alkaa jo käytettäessä tai vähän myöhemminkin ja ne kestävät muutaman tunnin (Heinälä 2009).

Kannabiksen pitkäaikaisen käytön mahdollisiin vaikutuksiin kuuluvat apatia, haluttomuus kohdata haasteita, kiinnostuksen katoaminen hygieniaan ja seksiin sekä sosiaalisten kontaktien välttely. Kannabiksen polttaminen voi johtaa hengitysteiden sairauksiin tai keuhkosityöpään. Kannabiksen pitkäaikaisesta käytöstä on myös löydetty yhteyksiä skitsofreniaan ja masennukseen. Kannabiksen säännöllinen käyttö voi johtaa psyykkiseen ja fyysiseen riippuvuuteen. Mahdollisia vieroitusoireita ovat unihäiriöt, hermostuneisuus, hikoilu ja ruokahaluttomuus. (Tacke & Sairanen 2009.) Kannabiksen säännöllinen käyttö nuorena vaikuttaa negatiivisesti henkiseen kehitykseen ja aikuistumiseen. Se heikentää oppimiskykyä ja voi näin ollen johtaa huonompaan koulumenestykseen. (Kannabis n.d.)

3.3.1 Synteettinen kannabis

Synteettisellä kannabiksella tarkoitetaan 2000-luvulla ilmaantuneita erilaisia synteettisiä kannabinoidivalmisteita. Niitä on kehitelty alun perin lääkeaineiksi mutta myös suoraan päihdekäyttöön. Synteettisiä kannabinoideja esiintyy Spice-valmisteissa, joissa ne on sekoitettu kasvirouhesekoituksen joukkoon. Näin on saatu aikaan har-

haanjohtava mielikuva luonnontuotteesta. Synteettistä kannabista on olemassa myös jauhemuodossa. (Szilvay n.d.)

Tunnetuin synteettinen kannabinoidi on JWH-108, jota käytetään Suomessa nimityksiä *Jehova* ja *Jehowa*. Sitä käytetään kannabiksen tavoin ja vaikutukset ovat myös samankaltaisia. Se on kuitenkin paljon vahvempaa kuin kannabis, joten sen vaikutukset ovat voimakkaampia. Tämän takia yliannostuksen riski on kannabista korkeampi (Surakka n.d.) Tietoa synteettisten kannabinoidien vaikutuksista ja pitkäaikaisen käytön seuraamuksista ei ole kovinkaan paljon. (Szilvay n.d.)

Synteettiset kannabinoidit ovat Suomen lainsäädännön mukaan huumausaineiden sijaan lääkkeitä. Niiden maahantuonti ilman reseptiä on kuitenkin laitonta. Jokaisen uuden synteettisen kannabinoidin kohdalla luokittelu lääkkeeksi tai huumausaineeksi on tehtävä joka kerta erikseen, joten uusilla yhdisteillä on jonkin aikaa laillinen asema. (Szilvay n.d.) Käyttäjillä voikin olla matalampi kynnyks valita laittoman kannabiksen sijasta jokin juridisesti epäselvässä asemassa oleva synteettinen vaihtoehto. (Surakka n.d.)

3.3.2 Lääkekannabis

Lääkekannabis sisältää synteettisiä tai hampukasvista saatuja kannabinoideja. Se vaikuttaa muun muassa lihasjänteeseen, motoriikkaan, kivun aistimiseen ja ruokaluun. (Laitinen 2013.) Suomessa lääkekannabiksen myyntiluvan on saanut kannabisvalmiste Sativex vuonna 2012. Sen käyttötarkoitus on lievittää MS-taudista johtuvaa lihasspastisuutta eli lihasjäykkyyttä silloin, kun muut lääkkeet eivät ole tarpeeksi auttaneet. (Lehmusruus 2013.)

Lääkkeen teho ei ole kuitenkaan kovin voimakas eikä se auta kaikkia. Haittavaikutuksiakin sen käyttöön liittyy, muun muassa huimausta tai uupumusta, mutta nämä oireet ovat huomattavasti lievempiä kuin kannabiksen päihdekäytössä. (Lehmusruus 2013.) Lääkekannabista voivat määrätä neurologian erikoislääkärit sekä neurologisen yksikön lääkärit. Asiantuntijoiden määräämänä lääkekannabiksen käyttö pysyy kontrolloituna. Lääkkeen käyttö pitää myös lopettaa neljän viikon jälkeen, jos sen vaikutuksista ei ole näyttöä. (Laitinen 2013.)

Kannabiksen päihdyttävässä ja lääkinällisessä käyttötavassa on yleensä eroja. Kannabiksen lääkekäytössä kannabiskasvin uutetta suihkutetaan sumutteena suun limakalvolle, synteettisiä kannabinoideja annostellaan kapseleina, kannabiksen kuivattu kukka käytetään höyrytimen avulla hengittämällä tai nautitaan teenä. Lääkekannabiksen vaikutus ei ole kuitenkaan sama kuin päihdyttävän kannabiksen sillä lääkekannabiksen laadun vuoksi sitä käytettäessä kannabinoidien pitoisuus veressä nousee hitaammin ja matalammalle. (Lehmusruus 2013.)

3.4 Mielenpitoet kannabista kohtaan

Suomessa aikuisväestön mielenpitoissa kannabista kohtaan on ollut muutosta 2000-luvulla. Yhä useampi, yli 40 prosenttia, kokee että kannabiksen kokeilussa kerran tai kaksi on korkeintaan vähäinen riski. Sitä pidetäänkin selvästi pienempänä riskinä kuin itsensä juomista humalaan ainakin kerran viikossa. Vielä 1990-luvun lopulla kannabiksen kokeilua pidettiin suurempana riskinä. Kannabiksen säännöllisen käytön kohdalla ei ole ollut yhtä suurta asennemuutosta. Sitä pidetään yhä suurena riskinä, mutta suhtautuminen siihen on lieventynyt hieman. (Metso ym. 2012, 27.)

Asenteet hasiksen polttamisen rangaistavuuteen lievenivät 1990-luvulla, jonka jälkeen ne ovat pysyneet melko samoina 2000-luvun ajan. Nykyään noin 70 prosenttia aikuisväestöstä pitää hasiksen polttamista rangaistavana tekona. 15–24-vuotiaiden ikäryhmässä rangaistavuuden kannatus on 2000-luvulla noussut hieman kun taas 25–34-vuotiaiden kohdalla rangaistavuutta kannattaa yhä harvempi. Vanhemmilla ikäryhmillä ei ole nähtävissä muutosta asenteissa rangaistavuutta kohtaan. (Metso ym. 2012, 30.)

Nuorten päihteiden käyttöä Euroopan-laajuisesti tutkivat ESPAD-tutkimukset ovat selvittäneet päihteiden käytön yleisyyden lisäksi nuorten käsityksiä päihteiden vaarallisuudesta. Suomessa tutkimuksen kohderyhmänä ovat olleet peruskoulun 9-luokkalaiset. Tutkimukset osoittavat kannabiksen käytön lisääntyneen nuorilla. Tässä ikäluokassa kannabista on kokeillut vuoden 2011 tilaston mukaan 11 prosenttia nuorista. (Raitasalo ym. 2012, 3.)

Nuorten käsitykset kannabiksen vaarallisuudesta ovat lieventyneet 1990-luvulta. Yhä harvempi nuori näkee kannabiksen kokeilussa suuren terveydellisen riskin. Näin ajattelevien nuorten osuus on tippunut vuoden 1995 tutkimuksen 49 prosentista 28 prosenttiin vuoteen 2011 tultaessa. Vastaavasti kannabiksen kokeilua vaarattomana tai vähäisen terveysriskin omaavana pitävien määrä on kasvanut samalla aikavälillä 22 prosentista 36 prosenttiin. (Raitasalo ym. 2012, 99.)

Nuorten käsitykset kannabiksen satunnaisen ja säännöllisen käytön vaarallisuudesta ovat myös lieventyneet. Useat nuoret näkevät niissä kuitenkin suuren terveysriskin. Satunnaisen käytön terveysriskiä pitää suurena 42 prosenttia ja olemattomana tai vähäisenä 17 prosenttia. Kannabiksen säännöllisen polttamisen kohdalla 78 prosenttia nuorista pitää terveysriskiä suurena ja vain 6 prosenttia olemattomana tai vähäisenä. Erot tyttöjen ja poikien välillä ovat vähäisiä, mutta keskimäärin tytöt pitävät riskejä hieman suurempina. (Raitasalo ym. 2012, 100.)

4 Ehkäisevä päihdetyö

Nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskuksen Preventiimin julkaisussa *Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö?* (Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? 2009) käsitellään ehkäisevän päihdetyön sisältöä ja rakenteita. Ehkäisevän päihdetyön kaikkia ikäryhmiä koskeva yleinen tarkoitus on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, vaikka työskentely usein kohdennetaan kuitenkin nuoriin ikäluokkiin. Hyvinvoinnin ja terveyden parantamiseen pyritään tukemalla päihteettömiä elintapoja ja vähentämällä päihteiden käyttöä sekä käytöstä aiheutuvia haittoja. Suomessa arvostetaan erityisesti juuri nuorten parissa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä (Mts. 3.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) määrittää päihteiksi alkoholin, tupakan ja huumeet sekä lääkkeet ja muut aineet silloin, kun niitä käytetään päihdyttävään tarkoitukseen. Sen lisäksi se tarkentaa ehkäisevän päihdetyön myös pyrkivän ymmärtämään ja hallitsemaan päihdeilmiötä. Ehkäisevä päihdetyö vaikuttaa päihteitä koskeviin tietoihin ja asenteisiin, keskittyy päihdehaitoilta suojaaviin tekijöihin ja riskitekijöihin sekä ottaa kantaa päihteiden käyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin. (Ehkäisevä päihdetyö n.d.)

Ehkäisevän päihdetyön toimijoita on useita ja melko hajanaisella työkentällä saateen työkennellä vain pienillä resursseilla (*Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö?* 2009, 3). Kuitenkin ehkäisevän päihdetyön kentän toimijoiden tavoitteet ovat yhteisesti samat – ehkäistä ja vähentää päihteistä koituvia haittoja. Tällöin työskentelyn eri näkemykset tai eroavat työmenetelmät eivät ole este yhteistyölle ja kaikki ehkäisevä päihdetyö koetaan arvokkaaksi. (Laatutähteä tavoittelemassa 2006, 6.)

Stakesin, Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen (nykyinen THL) julkaisemassa teoksessa *Laatutähteä tavoittelemassa – Ehkäisevän päihdetyön laatu-kriteerit* (Laatutähteä tavoittelemassa 2006) määritellään päihdetyöhön kuuluvaksi ehkäisevä ja korjaava työ, jotka liittyvät läheisesti toisiinsa. Tämän lisäksi korjaava työ on aina myös ehkäisevää työtä (Mts. 8). Näissäkään laatukriteereissä ei oteta kantaa erikseen nuorten parissa tehtävään työhön (*Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö?* 2009, 8). Tämän lisäksi THL:n Laatutähden päivitetyn julkaisu *Laatutähteä kier-*

tämässä – Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirja (Laatutähteä kiertämässä 2013) tarkentaa ehkäisevän päihdetyön ja korjaavan päihdetyön jakautuvan vielä yleisen ehkäisyn, riskiehkäisyn ja päihdehoidon käsitteiden alle (Laatutähteä kiertämässä 2013, 18).

Yleinen ehkäisy on ehkäisevän päihdetyön ominta alaa. Riskiehkäisyssä korostuu riskien tunnistaminen ja se liittyy sekä ehkäisevään että korjaavaan työhön. Päihdehoito taas sijoittuu selvästi korjaavan työn alle ja sitä määrittää ehkäisevään työhön nähden omat päihdepalveluiden laatusuosituksensa. Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu päihteiden käytöltä ja päihdeongelmilta suojaavien tekijöiden vahvistamiseen sekä niille altistavien riskitekijöiden vähentämiseen. Nuorten kanssa tehtävän ehkäisevän päihdetyön keskiössä on sosiaalinen vahvistaminen, jonka avulla pyritään vahvistamaan nuoren sosiaalisia ja ryhmässä toimimisen taitoja, päihdeilmion ymmärrystä sekä tietoja ja taitoja. Sosiaalisella vahvistamisella lisätään myös nuoren vahvuuksia suhteessa päihteisiin. (Laatutähteä kiertämässä 2013, 18.)

Sosiaalisella vahvistamisella pyritään esimerkiksi tukemaan ja rakentamaan nuoren omia yhteisöjä, kuulemaan nuorta, edistämään nuoren osallisuutta sekä kannustamaan – halutaan olla läsnä ja aikuisena nuoren arjessa. Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu nuoren suojaavien tekijöiden vahvistamiseen, joita ovat muun muassa luottamukselliset sosiaaliset suhteet, mahdollisuus vaikuttaa omaan asemaan ja tulevaan, hyvä itsetunto ja itsetuntemus sekä tietoinen ja vastuullinen suhtautuminen päihteisiin. Riskitekijät ovat taas vastaavasti päihteiden käytölle altistavia tekijöitä nuorella tai hänen elinympäristössään. Näitä voivat olla muun muassa heikko itsetunto, sosiaalinen epäluottamus, elämäntilanteen hallitsemattomat muutokset, päihdemyönteinen sosiaalinen ympäristö, yksinäisyys tai syrjäytyminen sekä päihteiden helppo saatavuus. (Mitä on nuorisotalon ehkäisevä päihdetyö? 2009, 13–14.)

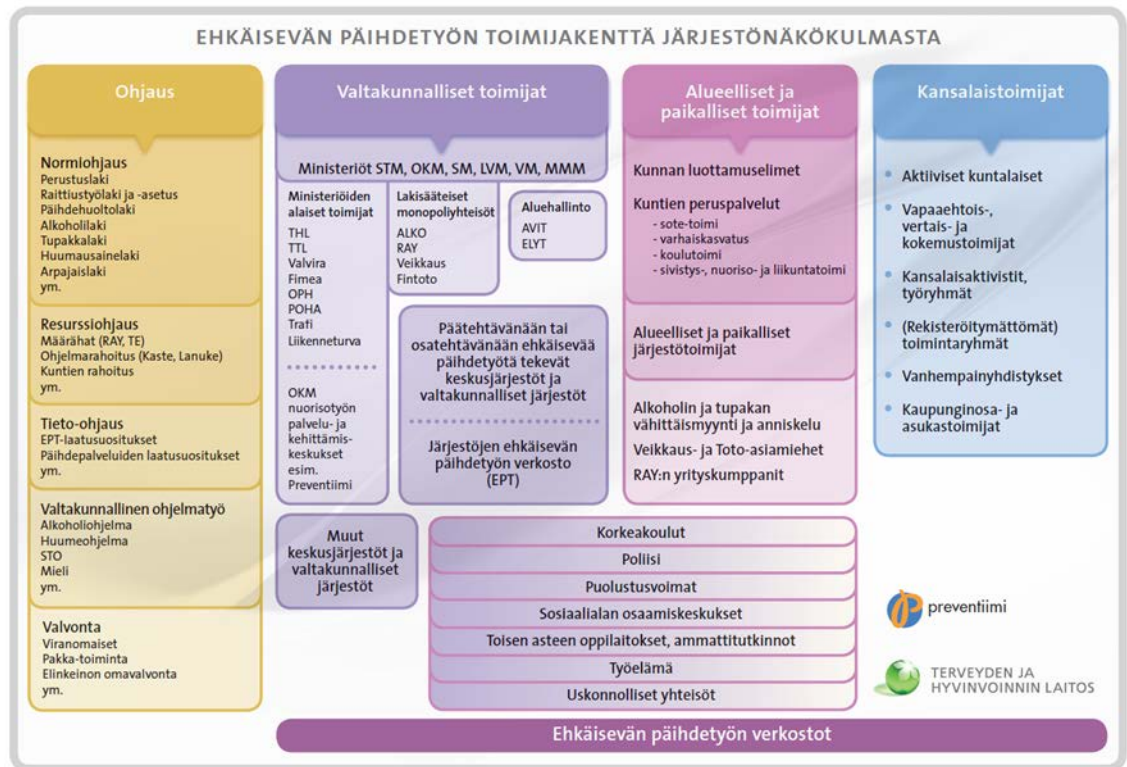
Ehkäisevässä nuorisotyössä on erityisesti tärkeää nuoren oma kokemus osallisuudesta omaa elämää koskeviin asioihin. Lähtökohtaisesti nuori saa apua ja ohjausta kasvu- ja sosiaalistumisprosessissaan, mutta pelkät ulkoa opitut neuvot eivät riitä, vaan ehkäisevässä työssä pyritään myös ottaa nuori mukaan häntä koskeviin ratkaisuihin. Nuorten kanssa tehtävä ehkäisevä päihdetyö eroaa aikuisten kanssa tehtävästä työs-

tä kasvatustavoitteidensa ja painopisteidensä vuoksi. Aikuisten kanssa tehtävässä ehkäisevässä päihdetyössä korostetaan usein terveyshaittoja ja riskitekijöitä, kun taas nuorten parissa pyritään kehittämään kokonaisvaltaisesti heidän elämänhallinnan taitoja. (Mitä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö? 2009, 11–12.)

4.1 Ehkäisevän päihdetyökentän toimijat

THL ja Preventiimi selvittivät keväällä 2013 yhteistyöryhmän avulla ehkäisevän päihdetyön valtakunnallisten, alueellisten sekä paikallisten toimijoiden rooleja (Ehkäisevän päihdetyön toimijat n.d.). Työryhmä esittää toimijakentästä kaavion, jossa näkyä katsaus kotimaisiin ehkäisevän päihdetyön toimijoihin ja yhteistyötahoihin, työnohjauksesta vastaaviin tahoihin sekä toimintaa määrittäviin tekijöihin. Ehkäisevän päihdetyön toimijakenttä jaettiin työryhmässä valtakunnallisiin toimijoihin, alueellisiin ja paikallisiin toimijoihin sekä kansalaistoimijoihin. (Vogt, Kotovirta, Pylkkänen, Koste, Soikkeli, Hannula, Hara, Hedemäki, Saarto, Pajula & Tamminiemi 2013.)

Kaaviosta ilmenee ehkäisevän päihdetyön ohjauksesta vastaavia tekijöitä, kuten työtä ohjaavat lait ja resurssit. Kaavio myös selvittää ehkäisevän päihdetyökentän toimijoita kattavasti. Valtakunnallisia toimijoita ovat muun muassa eri ministeriöt, kuten Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) ja Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM), sekä pää- tai osatehtävänä ehkäisevää päihdetyötä tekevät järjestöt. Alueellisia ja paikallisia toimijoita ovat muun muassa kuntien peruspalvelut, esimerkiksi koulut ja varhaiskasvatus. Ehkäisevää päihdetyötä tehdään yhteistyössä muun muassa toisen asteen oppilaitosten, korkeakoulujen ja poliisin kanssa, jotka myös itse toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä toiminnassaan. Viimeisenä kaaviosta selviää kansalaistoimijoiden rooli ehkäisevän päihdetyön toimijakentällä, jossa on mainittu muun muassa aktiiviset kansalaistoimijat sekä vapaaehtois-, vertais- ja kokemustoimijat.

KUVIO 1. Ehkäisevän päihdetyön toimijakenttä (Vogt ym. 2013, 5.)

Järjestöt ovat autonomisia toimijoita, itse määritellen toimintansa sisällöt ja tavoitteet. Järjestöt voidaan luokitella muun muassa sosiaali- ja terveysalan järjestöihin, kansalaisjärjestöihin, nuorisojärjestöihin tai päihdetyöjärjestöihin, mutta yksi järjestö voi myös kuulua moneen luokkaan samanaikaisesti. Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta järjestöjä voidaan luokitella esimerkiksi pää- tai osatehtävänään ehkäisevää päihdetyötä tekeviin järjestöihin. Päätehtävänään ehkäisevää päihdetyötä tekevät päihdetyön tai ehkäisevän päihdetyön järjestöt. Osatehtävänään ehkäisevää päihdetyötä tekevät ne toimijat, joilla ehkäisevä päihdetyö on vain yksi osa perustoimintaa. Erilaiset kulttuuri-, liikunta- tai nuorisojärjestöt voivat toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä sen huomioidessaan osana perustoimintaa. Tämän lisäksi ehkäisevää päihdetyötä voivat toteuttaa erilaiset vertais- tai vapaaehtoistoimintaan perustuvat järjestöt. (Vogt ym. 2013, 4.)

Ehkäisevän päihdetyön verkosto kerää ehkäisevää päihdetyötä tekevät toimijat yhteen pyrkien hyvinvoivaan ja päihteettömämpään yhteiskuntaan. Ehkäisevää päihdetyötä tekevien järjestöjen yhteistyötä koordinoi Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Tässä

verkostossa toimivat muun muassa Preventiimi ja YAD Youth Against Drugs ry. (Ehkäisevän päihdetyön verkosto. n.d.) Ehkäisevän päihdetyön verkoston tavoitteellinen yhteistyö vahvistaa järjestöjen sijaa hyvinvoinnin ja terveyden edistäjinä sekä puolestapuhujina. Verkoston keskeiset vaikuttamistavat ja palvelut ovat kannanotot, lausunnot, koulutukset, tapahtumat, ajankohtaisen tiedon välittäminen sekä kampanjoinnin ja viestinnän koordinointi. Ehkäisevän päihdetyön verkoston toiminta-ajatus kiteytyy lainaukseen ”yhdessä olemme enemmän”. (Koordinaatio n.d.)

Preventiimi on valtakunnallisesti toimiva nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. Osana opetus- ja kulttuuriministeriön vahvistamaa pysyvää nuorisotyön palvelu- ja kehittämiskeskusrakennetta Preventiimi tuottaa tietoa ehkäisevästä päihdetyöstä nuorten kanssa toimiville ammattilaisille. (Preventiimi n.d.) Ehkäisevän päihdetyön kehittäjäyhteisönä Preventiimin toiminta perustuu oma-aloitteeseen ja vapaaehtoiseen osallistumiseen työkentän toimijoiden kesken kokemuksien ja asiantuntijuuden yhdistämiseksi. Preventiimi tuottaa ehkäisevän päihdetyön tekijöiden käyttöön materiaalia sekä järjestää asiantuntijaseminaareja, kansainvälistä toimintaa ja vertaistuellisia tapaamisia. (Preventiimiverkosto n.d.)

4.2 YAD Youth Against Drugs ry

YAD Youth Against Drugs ry on vuonna 1988 syntynyt poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton valtakunnallinen vapaaehtoistoimintaan perustuva nuorisojärjestö. YAD tekee ehkäisevää huumetyötä 13–35-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten parissa. Ehkäisevän päihdetyön kentällä YAD kohdentaa työpanoksensa ja materiaalin huumeiksi määriteltyihin aineisiin, mutta on tuottanut jonkin verran materiaalia myös koskien laillisia päihteitä, kuten tupakkaa ja alkoholia. (Paananen 2012, 6.)

YAD:n toiminta-ajatus kiteytyy kolmeen sanaan – tieto, tuki ja toiminta. Järjestönä YAD pyrkii jakamaan mahdollisimman luotettavaa tietoa huumeista ja niihin liitettävistä ilmiöistä. Tukitoiminta on vapaaehtoisten toisilleen jakamaa yhteisöllistä vertaistukea käyttötaustasta riippumatta. YAD myös järjestää erilaisia päihteettömiä vapaa-ajan toimintamahdollisuuksia nuorille, kuten leirejä, koulutuksia, infopisteitä ja tapaamisia. Yhtenä YAD:n keskeisimmistä ja ensimmäisistä toimintamuodoista on

festariryö, jossa YAD:n vapaaehtoiset kiertävät kesäisin päihdeettömästi pitämässä infopisteitä Suomen musiikkifestivaaleilla. (Paananen 2012, 7.)

YAD:ssa uskotaan vahvasti vertaisvaikuttamiseen – siihen, että järjestön vapaaehtoiset omalla toiminnallaan pystyvät vaikuttamaan tuttaviansa päihdevalintoihin ja ajatuksiin. Yhdistyksen työntekijät ovat apuna rakentamassa puitteita vapaaehtoisten toiminnalle, ja YAD:n paikallisosastot ovatkin muotoutuneet ympäri Suomea vapaaehtoisten aktiivisesta päihdeettömästä toiminnasta. Perustyon lisäksi YAD:ssa on ollut meneillään erilaisia kehittämissuhteita vuosien varrella, kuten festivaaleilla tehtävän päihdetyön kehittämishanke Järjestökylä. (Paananen 2012, 7–8.)

4.3 Päihdekasvatus

Nykyisessä tietoyhteiskunnassa päihdevalistuksen lisäksi tarvitaan kokonaisvaltaista nuorten päihdekasvatusta. Tietoa päihdeistä on tarjolla paljon ja sitä on myös nuorten saatavilla. Tällöin korostuu ehkäisevän päihdetyön menetelmissä viestinnän vuorovaikutuksellisuus nuorten kanssa sekä osallisuuden ja yhteisön merkitys. Päihdekasvatuksen tavoite on laajempi kuin pelkkä tiedon jakaminen. Siihen kuuluu elämäntaitoja ja arvoja käsittelevää ohjausta, päihdeettömien toiminta- ja vapaa-ajanviettopojen järjestämistä sekä vastuullisen päihdesuhtautumisen opettamista. (Mitä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö? 2009, 20.)

Nuorten kanssa käytävä päihdekeskustelu voi usein olla asennekeskustelua tai mielipiteiden jakamista, mutta taustalle tarvitaan myös tutkimustietoa. Ulkoa opeteltu tieto jää päihdekeskustelussa toiseksi, kun uutta tietoa pitäisi hakea ja tulkita. Päihdeaiheisen informaation arviointia voi harjoitella yhdessä nuoren kanssa. Voidaan pohtia mihin lähteisiin tieto perustuu tai mitä jää mahdollisesti kertomatta. Joskus entiset käyttäjät kertovat omasta päihdeiden käytöstään, jolloin tulee ottaa huomioon kuitenkin tämä subjektiivinen, yhden ihmisen kokemus ja näkökulma päihdevalistuksesta. (Pohjonen 2013, 169.)

Koulun rooli ehkäisevän ja korjaavan päihdetyön tekijänä kattaa muutakin kuin sen toteuttaman päihdeopetuksen ja -kasvatuksen. Koulun ehkäiseväksi päihdetyöksi ymmärretään kokonaisuudessaan kaikki koulutyön ja -ympäristön kehittäminen päih-

teiltä ja päihdehaitoilta suojaavaksi. Koulu on osa päihdetyön moniammatillista verkostoa, joka itsessään nähdään osana kasvavan nuoren turvaverkkoa. (Soikkeli, Salasuo, Puuronen & Piispa 2011, 23.)

Koulun ehkäisevä päihdetyö on moninaista. Koulu tukee tervettä kasvua ja kehitystä, mahdollistaa turvallisen oppimisympäristön sekä vastaa päihdeopetuksesta ja -kasvatuksesta ja omista päihdepelisäännöistään. Koulun työntekijät toimivat yhteistyössä perheiden, päihdepalvelujen ja paikallisten ehkäisevän päihdetyön verkoston ammatti- ja kansalaistoimijoiden kanssa. Koulu tarjoaa kouluterveydenhuollon palveluita sekä tukee oppilaitaan pysymään ja pärjäämään koulussa. Suomessa koulujen päihdekasvatus sisältyy terveystiedon oppiaineeseen, jota kuitenkin täydentää ja monipuolistaa yhteistyötahojen tarjoama apu ja osaaminen. Erilaiset viranomaisten tai yhdistysten vierailut kouluille ovat yleisiä samoin kuin koulujen omien teemapäivien järjestäminen. (Soikkeli ym. 2011, 23–24.)

Päihdekasvatuksessa on muistettava olla nuorten tukena, luotettavana aikuisena ja tarjottava mahdollisuuksia pohtia heidän elämälleen ajankohtaisia asioita. Sosiaalisen vahvistamisen näkökulmasta aikuisten tehtävänä on mahdollistaa näiden asioiden monipuolinen tarkastelu ja näin vahvistaa nuorten omia näkemyksiä päihteiden käytöstä. Olennaista on juuri nuorten osallisuus toiminnassa sekä heidän luottamuksensa ja vastuuntuntonsa vahvistaminen. (Mitä on nuorisolan ehkäisevä päihdetyö? 2009, 15–16.)

4.4 Päihdekasvatusmenetelmät

Hyvän ennaltaehkäisevän päihdekasvatuksen on huomattu tutkimuksen ja arvioinnin valossa painottuvan elämäntaitojen opettamisen suuntaan, jossa otetaan huomioon päihteille altistavat riskitekijät sekä niiltä suojaavat tekijät yksilön näkökulmasta. Varhaisimpiin päihdekasvatusmenetelmiin kuului pelottelu ja mahdollisesti sokkiefektiin perustuva tiedonjako, jotka olivat osaltaan paitsi tehottomia myös eettisesti kyseenalaisia. Nykyään onkin päästy tiedonjaon ja elämäntaitojen opettamisen tasapainoisempaan asemaan päihdetyössä. (Soikkeli ym. 2011, 27.)

Yleisen ehkäisyn yksi keskeinen tavoite on jakaa nuorille ajankohtaista tietoa eri päih-teistä ja niiden käyttöön liittyvistä riskeistä, jotta he pystyisivät harkitsemaan omia valintojaan. Suuri osa ehkäisevän päihdetyön materiaalista koskee yleisen ehkäisyn tasoa, jolla keskustellaan nuoren kanssa terveydellisten riskien lisäksi esimerkiksi päih-teiden käytön vaikutuksista kaverisuhteisiin, koulunkäyntiin tai perhe-elämään. Näiden asioiden näkökulmissa ja käsittelyssä olisi hyvä lähteä läheltä nuoren omaa kokemusmaailmaa sekä antaa nuorelle mahdollisimman todenmukaiseen arkeen liittyviä esimerkkejä päih-teistä. (Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? 2009, 16.)

Nuoren oman ajattelun virittämiseksi hyväksi havaittu keino on käydä avointa keskus-telua, jossa osallistujalla on mahdollisuus olla myös eri mieltä päihdekasvattajan kanssa. Kunnioittava, kaksisuuntainen dialogi on sekä hyvä tapa harjoitella päih-teisiin liittyvää keskustelua että tarpeellista, jotta voidaan tarjota nuorelle perusteita ja nä-kökulmia mahdollisten valmiiden ratkaisujen sijaan. Tähän päihdekeskusteluun voi-daan päästä jonkin menetelmän, esimerkiksi leikin tai korttien avulla. Tilannetta voi-daan tarkastella päihde-etuliite unohtaen kuten mitä tahansa nuoren kanssa käytä-vää keskustelua. Päihdeaiheiseen keskusteluun alan ammattilaisella on yleensä eväänä tietopohjaa, mutta lähikasvattajalla on nuoren tuntemisen kautta mahdolli-suus vastata tämän tarpeisiin ja ryhtyä toistuvaan keskusteluun. (Pohjonen 2013, 167–171.)

Menetelmän valinnassa tulee kiinnittää huomiota erityisesti kohderyhmään ja työn tavoitteisiin. Erityisesti on hyvä huomioida kohderyhmän kehitystaso oikeanlaisen lähestymistavan valinnan vuoksi. Alle 18-vuotiaiden kanssa käytävä vuorovaikutus poikkeaa lainsäädännöllisesti täysi-ikäisten kanssa käytävästä päihdekeskustelusta, sillä kasvuvaiheessa olevia lapsia halutaan suojella päihdehaitoilta kokonaan. Nuoret voivat olla kokemusmaailmaltaan hyvinkin erilaisia päih-teidenkäytön tai -kokeilujen osalta, joka on syytä ottaa huomioon heidän kanssaan keskusteltaessa. Tämän lisäksi nuoret ovat aina yksilöitä ja kehittyvät eri tahtiin ikäryhmäänsä nähden. (Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? 2009, 15.)

Yleinen ehkäisy saavuttaa esimerkiksi peruskouluissa mahdollisesti suurimman osan nuorista, muttei välttämättä päih-teidenkäytön riskiryhmään kuuluvia. Yleinen ehkäi-

sy kohdistuu ryhmän vahvistamiseen ja ryhmäpaineen sietämiseen sekä ryhmän yksilöiden omien valintojen korostamiseen. Kohdennettu riskiehkäisy käsittää esimerkiksi pienryhmätoimintaa, jossa painoarvo on yksilöllisen tuen antamisessa ja kuntoutuksessa. Yksilöllisiä tukitoimia toteutetaan esimerkiksi sosiaalityön, erityisnuorisotyön, työpajojen tai järjestöjen toiminnassa (Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? 2009, 16–17.)

5 Aikaisemmat tutkimukset

Aikaisempaa tutkimusta nuorten käsityksistä ja mielipiteistä huumeita kohtaan ei ole tehty kovin paljon tehty varsinkaan Suomessa. Huumausaineisiin liittyvissä tutkimuksissa kartoitetaan usein nuorten huumekokeilujen ja käytön yleisyyttä. Tässä opin- näytetyössä pyritään selvittämään nuorten käsityksiä ja mielipiteitä huumeista ehkäisevän huumetyön kehittämiseksi. Tässä kappaleessa esitetään joitain tutkimuksia, joissa nuorten mielipiteitä on kuultu ja näin selvitetty, mitä nuoret ajattelet huumausaineista.

Anni-Maaria Hujanen kysyi Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen pro gradu - tutkielmassaan ”Miksi huumeet on keksitty?” (Hujanen 2008) 5- ja 9-luokkalaisilta oppilailta, mitä he haluaisivat tietää huumeista. Hujasen mukaan vuoteen 2008 mennessä nuorilta ei ollut kysytty heidän ajatuksiaan siitä, mitä he haluaisivat tietää huumeista, vaikka aihepiiriä on käsitelty muuten monin eri tavoin. Pääsääntöisesti tutkimusjoukkona huumausaineita käsittelevissä tutkimuksissa ovat 15–29-vuotiaat. (Mts. 5–6.) Hujanen myös kysyi opettajilta, mitä he vastaisivat oppilaiden laatimiin kysymyksiin.

Oppilaiden kysymykset Hujanen keräsi täysin avoimella paperilla, johon he saivat kirjoittaa ajatuksensa vapaasti. Opettajille Hujanen laati oman lomakkeen, jossa hän kysyi muutamia yleisiä terveysosaamiseen liittyviä kysymyksiä sekä johon hän kokosi osan 5- ja 9-luokkalaisten kysymyksistä. (Mts. 52–53.)

Hujanen luonnehti aineistossaan nuorten ristiriitaisista asenteista huumeita kohtaan. Ristiriitaiset asenteet nousivat esiin oppilasaineistosta. Oppilaiden kysymyksissä osassa suhtauduttiin huumeisiin varoen ja niiden negatiivisiin näkökulmiin keskittyen, mutta osassa kysymyksistä esitettiin oma kiinnostus ja myönteisempi asenne huumeisiin. (Mts. 137.) Opettajien antamissa vastauksissa esitettiin kauttaaltaan, ettei huumeiden käytössä ole mitään hyvää tai hienoa. Huumeiden vaikutuksista opettajat vastasivat niiden vaikuttavan terveyteen, yksilöön itseensä sekä ystävähöpiiriin. (Mts. 138.) Sekä ala- että yläkoulun opettajat osoittivat vastauksissaan nuoren

terveyden perustaitojen hallinnan merkitystä. Yläkoulun opettajat korostivat kuitenkin nuoren tekevänsä itse terveyttään koskevat valinnat. (Mts. 134.)

Jatkotutkimusaiheiksi Hujanen ehdottaa hänen tutkimuksestaan nousseiden kysymysten käsittelemistä koulussa sekä opetuksen kehittämistä niiden perusteella. Hujanen pohti mahdollisuutta sekä oppilailta eniten nousseiden kysymysten että yksittäisten vaikeampien kysymysten käsittelyyn koulussa esimerkiksi keskustellen.

Toiseksi hän pohti mahdollisuutta kehittää päihdeopetusta kysymällä oppilaiden näkemyksiä ja mielipiteitä päihdeopetuksesta. (Mts. 138–139.)

Toisessa vuonna 2008 julkaistussa tutkimuksessa ”Lukiolaiset ja kannabis” (Lindstén & Salminen 2008) Riikka Lindstén ja Eeva-Kaisa Salminen kysyivät tamperelaisilta lukiolaisilta nuorilta heidän näkemyksistään ja kokemuksistaan kannabiksesta. Nuorilta kysyttiin mielipiteitä muun muassa kannabiksen laillistamisesta, saatavuudesta ja tarjonnasta, kannabistietämyksestä ja -käsityksistä sekä siitä, kuinka päihdekasvatusta tulisi kehittää. (Mts. 13–14.)

Kyselytutkimus toteutettiin kaikissa Tampereen kaupungin lukioissa täysi-ikäisten opiskelijoiden kanssa (Mts. 18). Hujasen tutkimusta mukaillen myös Lindsténin & Salmisen tekemä kysely osoitti nuorten moninaista suhtautumista kannabikseen sekä epävarmuutta tätä päihdettä kohtaan. Suurin osa tutkimukseen osallistuneista nuorista mielsi kannabiksen huumeeksi eikä puoltanut sen laillistamista, mutta melkein puolet suhtautui kannabiksen lääkekäyttöön myönteisesti. Kannabista nuorille useimmiten on tarjonnut tuttava tai kaveri, joilta myös todennäköisesti saadaan huomattava määrä tietoa aineesta ja sen käytöstä. (Mts. 29–30.)

Tutkimuksen tulosten osoittaman nuorten vaihtelevan suhtautumisen myötä Lindstén ja Salminen ehdottavat päihdekasvatuksen ja sen kehittämiseen avointa, luottamuksellista, rehellistä ja keskustelevaa ilmapiiriä nuorten kanssa. Kyselyn mukaan nuoret kaipaavat asiantuntijoita kertomaan päihhteistä, joiden mahdollisuuksiin toteuttaa osallistavaa päihdekasvatusta Lindstén ja Salminen uskovat. (Mts. 31–32.)

Vuonna 2013 tehdyssä kanadalaisessa tutkimuksessa ”What Canadian Youth Think about Cannabis” (Porath-Waller, Brown, Frigon & Clark 2013) selvitettiin 14–19-

vuotiaiden nuorten käsityksiä kannabiksesta (Mts. 1). Kannabis on kanadalaisten nuorten eniten käyttämä laiton huume. Kannabiksen haittavaikutuksista terveyteen ja kehoon on entistä enemmän tutkimustietoa saatavilla mutta verrattain vähän tiedetään nuorten käsityksistä kannabiksesta ja heidän tiedoistaan kannabikseen liittyviin haittoihin. Tutkimuksen tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä kanadalaisten nuorten käsityksistä kannabiksesta ja näin saada tietoa tulevaisuuden ehkäisevän työn menetelmien kehittämiseksi sekä laittomien päihteiden haittavaikutuksien vähentämiseksi. Tutkimuksessa pyrittiin ymmärtämään niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat nuorten päihdevalintoihin, miten nuoret ymmärtävät kannabiksen väärinkäytön, miten laillistamiskeskustelu vaikuttaa nuorten käsityksiin kannabiksesta, miten kannabiksen lääkekäyttö vaikuttaa nuorten käsityksiin sekä miten kannabiksen käyttöä voisi nuorten mielestä ehkäistä. (Mts. 3–4.)

Tutkimukseen osallistuneista nuorista osa kertoi käyttävänsä kannabista päivittäin ja osa ei ollenkaan. Näistä kokemuksista huolimatta jokaisella osallistujalla oli jotain sanottavaa kannabiksesta ja kuinka se vaikuttaa heidän elämäänsä. Osallistujat mainitsivat syyksi olla käyttämättä kannabista sen riskitekijät eli mahdolliset vaikutukset terveyteen, koulumenestykseen ja perheeseen. Kannabiksen käytön syyksi he mainitsivat eri tekijöitä kaveri- ja perhesuhteissa. Heikot perhesuhteet katsottiin merkittävämmiksi vaikuttajiksi kuin vanhempien kannabiksen käyttö. Osallistujat myös mainitsivat vanhempien välinpitämättömyyden ja vähäisen vuorovaikutuksen kannabiksesta keskusteltaessa vaikuttavaksi tekijäksi kannabiksen käytölle. Nuoret myös kokivat paineen käyttää kannabista ja aineen läsnäolon heidän elinympäristössään. Kannabiksen käytön yleisyydestä kysyttäessä nuorison ensireaktio oli useasti ”kaikkihan sitä käyttävät”, joka ei ainakaan tutkimuksen mukaan Kanadassa pidä paikkansa. Kannabiksen laittomuus ei osallistujien vastauksissa näyttänyt vaikuttavan sen käyttöön. (Mts. 34.)

Puhuttaessa kannabiksen vaikutuksista nuoret kertoivat jokaisen kokevan ne omalla tavallaan. Kun toiset puhuivat vain kannabiksen haittavaikutuksista, kuten riippuvuus, keskittymiskyvyn väheneminen, eri fyysiset riskit, niin toiset tutkimukseen osallistujista eivät uskoneet kannabiksella olevan mitään negatiivisia vaikutuksia. Haittavaikutuksien sijaan moni koki kannabiksella olevan vain monia positiivisia vaikutuk-

sia, kuten apu rentoutumiseen, unenlaadun parantamiseen, luovuuteen sekä keskittymiseen. Nuoret jakoivat myös näkemyksiään kannabiksesta lähes kaikenparantavana aineena lukuisiin mielenterveys- ja fyysisiin ongelmiin, kuten ADHD:iin tai syöpään. Lisäksi nuoret ajattelivat haittavaikutuksena olevan persoonallisuuden muutokset yksilössä. Osa osallistujista mielsi kuitenkin yksilössä tapahtuvat muutokset yksilön omaksi syyksi eikä kannabiksen aiheuttamaksi. Cannabis nähtiin ongelmana silloin, jos siitä muodostuu tärkein asia elämässä. (Mts. 35.)

Osa tutkimukseen osallistuneista argumentoi myös kannabiksen olevan miedompi kuin moni huume, tai ei huume ollenkaan. Tässä yhteydessä puhuttiin esimerkiksi kannabiksen luonnollisuudesta ja sitä verrattiin tehdasvalmisteisiin huumausaineisiin. Puhuttaessa kannabiksen lääkekäytöstä, nuoret ajattelivat sen olevan kaksinaismoralista: yleensä kannabiksen käyttöä pidetään pahana, mutta lääkekäytössä se sallitaan. Cannabisen ympärille on selvästi nuorilla kehittynyt oma kulttuurinsa. Osa tutkimukseen osallistuneista ei kannabiksesta puhuttaessa tunnistanut tutkimuslomakkeesta termiä *marijuana* vaan pelkästään termin *weed*. (Mts. 36–37.)

Osa nuorista näki ennaltaehkäisevän työn epäonnistuvan, koska sen sisältö ei vastaa heidän henkilökohtaisia käsityksiään. Sellaisia viestejä joita nuori ei koe läheiseksi omassa kannabiksen käytössä tai jotka haastavat nuoren oman näkemyksen ei uskota. Nuoret eivät kuitenkaan vähätelleet ehkäisevän työn arvoa, vaan pikemminkin siihen liittyviä aikaisempia kokemuksiaan. Ehkäisevää työtä haluttaisiin jopa enemmän, mutta sen pitäisi nuorten mielestä lähteä käytön haittoja ehkäisevästä näkökulmasta. (Mts. 37–38.)

Tutkimuksesta heräsi suosituksia hallinnoida ja kehittää ehkäisevää ja kannabiksen käyttöä vähentävää työtä. Nuorilla on vahvoja käsityksiä kannabiksesta, mutta käsitykset vaihtelevat ja ovat myös ristiriidassa tutkitun tiedon kanssa. Nuoret halusivat erityistä huomiota kannabiskeskeiselle työlle yleisen huumetyön sijaan, kohdennettua työtä aikaisemmin ja nuoremmille, ehkäisevän työn ammattilaisten viestinnän laadukasta, osaavaa ja vuorovaikutteista työtettä sekä kannabiksen haittavaikutuksiin keskittyntä työtä. Tutkimus osoitti tarvetta koordinoitulle, ymmärrettävälle ja johdonmukaiselle työskentelylle kannabiksen parissa, sillä nuorten käsitykset ja mie-

lipiteet tarvitsevat laadukasta tietoa tuekseen, jotta he voisivat tehdä harkittuja ratkaisuja koskien kannabista ja lopulta näin ehkäistä siihen liittyviä haittoja. (Mts. 38–41.)

6 Tutkimuksen toteuttaminen

6.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tämän opinnäytetyön taustalla on YAD Youth Against Drugs ry:n tarve saada tuoretta tietoa yläkouluikäisten kannabikseen liittyvistä käsityksistä, mielipiteistä ja kysymyksistä. Nuorten käsityksien ja mielipiteiden oletetaan muuttuvan ajan myötä, joten ajanmukaisen tiedon saaminen näistä asioista on tärkeää. Tarkoituksena on pystyä hyödyntämään kyselytutkimuksen kautta saatuja tuloksia uutta kannabikseen keskittävää ennaltaehkäisevän päihdetyön menetelmää kehittäessä. Tutkimuksen kysely onkin tehty erityisesti ehkäisevän päihdetyön toiminta-ajatusten ja periaatteiden pohjalta.

Yhteistyö YAD:n kanssa on ollut merkittävässä osassa kyselytutkimuksen kehittämisessä. Tarkoituksena ei ollut vain kerätä kaikkia mahdollisia kannabikseen liittyviä ajatuksia nuorilta vaan myös haastaa heitä pohtimaan tiettyjä ennalta mielenkiintoisina pidettyjä kannabikseen liittyviä asioita. Monet kyselylomakkeen kysymykset perustuvatkin suoraan YAD:lta saatuihin ideoihin ja kysymysten muotoiluun saatiin myös YAD:lta apua.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

1. Millaisia käsityksiä ja mielipiteitä yläkouluikäisillä nuorilla on kannabiksesta?
2. Millaisia eroja yläkouluikäisten nuorten kannabiskäsityksissä ja -mielipiteissä on sukupuolen tai iän välillä?
3. Millaisia eroja nuorten kannabiskäsityksissä ja -mielipiteissä on sen mukaan, onko nuori kokeillut kannabista vai ei?

6.2 Tutkimusote

Tutkimuksia on tapana luokitella kvalitatiivisiksi eli laadullisiksi tai kvantitatiivisiksi eli määrällisiksi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 135). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa kuvaavaa on havaintoaineiston mittaaminen numeerisesti. Lähtökohtaisesti tutkitaan valittua otosta, jonka perusteella tehdään ennakkoon määriteltyä perusjoukkoa koskevia päätelmiä. (Mts. 140.) Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kuvaamaan todelli-

suutta ymmärtäen sen moninaisuuden (Mts. 160). Tarkoituksena on teorian tai hypoteesien testaamisen sijaan saada selville uutta tietoa aineiston monipuolisen analysoinnin kautta. Tutkimuksen kohdejoukon valinta on tällöin tarkoituksenmukaista ja aineiston tulkinnessa huomioidaan sen ainutlaatuisuus. (Mts. 164.) Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdejoukko onkin tyypillisesti melko pieni. Tapausten määrän sijasta painopiste on perusteellisessa analyysissä. (Eskola & Suoranta 2005, 18.) Tutkimuksia ei yleensä kuitenkaan voida erotella näin mustavalkoisesti vaan suurin osa tutkimuksista on jossain näiden kahden ääripään välillä (Hirsjärvi ym. 2009, 135).

Tämä opinnäytetyö on tutkimusotteeltaan kvalitatiivinen. Ensisijaisena tarkoituksena on selvittää ja kerätä nuorten käsityksiä ja mielipiteitä kannabiksesta. Kyse on siis hyvin pitkälti laadullisesta informaatiosta, jonka sisältö on ennakkoon epäselvä. Käytännössä tätä informaatiota pyritään saamaan esille avointen ja puoliksi strukturoitujen kysymysten kautta. Aineiston analysoinnissa keskitytään siihen, mitä juuri nämä nuoret tuovat esille. Nuorten vastauksia on joka tapauksessa tarkoitus vertailla keskenään taustamuuttujien kautta. Tämä vertailu vaatii tutkimuksen analyysiltä myös kvantitatiivista otetta. Pieni otos ja tutkimuksen kvalitatiivinen luonne rajoittavat kuitenkin sen tulosten yleistettävyyttä.

6.3 Aineiston keruu

Aineiston keruu päädyttiin toteuttamaan Kuokkalan yläkoululla Jyväskylässä. Yhteistyö alkoi terveydenhoitajan kanssa keskusteltaessa päihdeteemaisessa vanhempainillassa syksyllä 2013. Toinen meistä oli läsnä YAD:n edustajana puhumassa vanhempien kanssa. Yhteistyö lepäsi talven aikana, ja uusi yhteydenotto tapahtui opinnäytetyön edetessä keväällä 2014. Tällöin saimme myös koulun rehtorilta sähköpostin kautta luvan kyselyn toteuttamiseen.

Tutkimusaineiston kerääminen toteutettiin Webropol-alustalla elektronisesti suoritetun kyselyn avulla. Kyselyn elektronisen version pohja löytyy tämän työn liitteistä. Tutkimuksen perusjoukoksi muodostui Kuokkalan yläkoulu ja otokseksi valittiin koulun terveystiedon opettajan avustuksella yksi seitsemäs luokka ja yksi yhdeksäs luokka. Luokat kävivät peräkkäisinä päivinä täyttämässä kyselyn koulun tietokonehuoneissa. Tällä tavalla saatiin varmistettua mahdollisimman monen vastaaminen kyselyyn.

Tapasimme luokat aineiston keruun yhteydessä. Esittelimme itsemme ja tutkimuksen tarkoituksen lyhyesti. Ohjeistimme sähköisen vastaamisen ja jaoimme jokaiselle vastaajalle linkin kyselyyn. Olimme läsnä oppilaiden vastatessa kyselyyn, joten pystyimme seuraamaan vastaustilanteen ja antamaan tarkentavaa ohjeistusta tarvittaessa. Yhteisten vastaamishetkien jälkeen kysely suljettiin, jottei siihen tulisi ylimääräisiä vastauksia.

Kyselytutkimus sisältää menetelmänä sekä etuja että haittoja. Se mahdollistaa laajan aineiston tehokkaan keräämisen. Myös aineiston analysointi tietokoneella on kätevää. Kyselytutkimuksessa on kuitenkin vaikea arvioida ovatko vastaajat täyttäneet kyselyn huolellisesti ja rehellisesti. Kyselylomakkeen huolellinen laatiminen on keskeistä tutkimuksen onnistumisen kannalta. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Kysymyksiä muotoilussa on otettava huomioon erilaisten kysymystyyppien antamat mahdollisuudet. Avoimilla kysymyksillä voidaan saada monipuolisempia vastauksia. Monivalintakysymykset ohjailevat vastaajaa valitsemaan etukäteen mietityistä vaihtoehdoista, mutta ne antavat toisaalta helpommin analysoitavaa aineistoa. Asteikkoihin perustuvat kysymykset antavat vastaajalle mahdollisuuden ilmaista kuinka vahvasti hän on samaa tai eri annetuista väittämistä. Asteikoissa on yleensä viisi tai seitsemän porrasta. (Mts. 200–201.)

Kyselylomake sisältää kolme tutkimuksen taustamuuttujia koskevaa kysymystä. Nämä kysymykset mahdollistavat vertailun nuorten välillä. Heiltä tiedustellaan luokkatasoa, sukupuolta ja sitä, ovatko he kokeilleet kannabista. Tutkimuksessa analysoitavia kysymyksiä on kaksitoista kappaletta sisältäen sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kaksi kysymyksistä on luonteeltaan jatkokysymyksiä, jotka esitetään vain tietyllä tavalla vastanneille nuorille. Kysymykseen kuuluu myös joukko väitteitä, joita nuoret arvioivat viisiportaisen asteikon kautta. Kyselyn avoimet kysymykset haastavat nuoret pohtimaan käsityksiään ja mielipiteitään. Oletuksena on, että niihin vastaaminen ei ole kaikille nuorilla helppoa, mutta tämä ratkaisu on silti perusteltu, koska pyrkimyksenä on saada nuorten ”ääntä” mahdollisimman paljon esille.

6.4 Aineiston analysointi

Kvalitatiivisen tutkimuksen analysointiin on olemassa monenlaisia tapoja. Aineistoa voidaan käsitellä induktiivisen tai abduktiivisen päättelyn kautta. Tutkimuspäätely voi perustua ennakkoon valittuihin teoreettisiin ideoihin ja yritykseen todentaa näitä aineiston kautta. Tällöin päättely on abduktiivista. Induktiivinen päättely nojaa suoraan aineistoon ja siitä kumpuaviin ideoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 136.) Tämän tutkimuksen päätely on induktiivista.

Laadullista aineistoa lähestytään usein ensin teemoittelun kautta. Tällöin etsitään aineistosta nousevat keskeiset aiheet ja eritellään ne omiksi osioikseen. Teemoitteluun kuuluu usein vastauksista poimitut sitaatit, joita esitellään osana analyysiä. (Eskola & Suoranta 2005, 174–175.) Sitaatit kuvaavat suoraan aineistoa antaen lukijalle mahdollisuuden arvioida tulkintojen ja aineiston yhteyttä. Niiden liiallinen käyttö voi kuitenkin tehdä tekstistä raskaslukuisen. (Mts. 180.)

Kyselystä saatu aineisto tallentui Webropol-alustalle, missä sitä voitiin tutkia ja käsitellä vapaasti. Kävimme aineistoon heti kiinni kyselyjen suorittamisen jälkeen. Se luettiin läpi etsien ja merkiten ylös siitä nähtävissä olevia tuloksia ja mahdollisia johtopäätöksiä. Tässä vaiheessa voitiin jo nähdä aineistosta esiin nousevia teemoja. Tämän jälkeen pohdittiin tarkemmin aineiston mahdollistamia analyysimenetelmiä. Tyypittelyä oli ennakkoon mietitty yhtenä vaihtoehtona ja sitä hahmoteltiin aineistoa jakaneiden teemojen kesken. Näitä olivat kannabiksen kokeilun ja käytön sallivuus, käytön pitäminen omana asiana, kiinnostus kannabista kohtaan ja kannabistietämys. Vastaajien ryhmittely näiden teemojen mukaan osoittautui vastausten ristiriitaisuuksien ja epämääräisyyksien vuoksi hyvin haastavaksi, joten aineiston esittelemisen tällaisen tyypittelyn kautta ei katsottu olevan paras mahdollinen tapa havainnollistaa tuloksia. Teemoja ja niiden yhteyksiä pohdittiin uudelleen ja lopulta löydettiin aineistoa selkeimmin kuvanneet teemat eli yleinen suhtautuminen kannabikseen, kannabiksen hyvät ja huonot puolet sekä kannabistietämys. Näiden teemojen kuvaukseen liitettiin vertailua pääosin taustamuuttujien kautta, jotta tutkimuskysymyksiin voitiin vastata.

6.5 Luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata usealla eri tavalla. Reliabiliteetin käsitteellä tarkoitetaan tutkimuksen tulosten toistettavuutta eli sitä, saataisiinko eri tutkimuskerroilla samanlaisia tuloksia. Tutkimuksen validius taas kuvaa käytetyn menetelmän pätevyyttä eli sitä, onko valittu menetelmä sopiva kyseiseen tarkoitukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 231.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden pohdintaa on pidetty menetelmän toimivuuden pohdintaa laajempana ottaen koko tutkimusprosessin huomioon (Eskola & Suoranta 2005, 210–211).

Tässä opinnäytetyössä oli tarkoituksena luoda yläkouluikäisille nuorille heidän kokemusmaailmaansa kohdennettuja sekä ajatuksia herätteleviä kysymyksiä, jotka olisivat samalla selkeitä ja yksiselitteisiä. Kohderyhmälle osoitetuilla kysymyksillä pyrimme saamaan mahdollisimman aitoa tietoa nuorilta. Aktivoimme nuoria vastaamaan monivalinta- ja asteikkokysymyksillä, mutta halusimme myös antaa heille mahdollisimman paljon tilaa tuoda omaa ääntänsä kuuluviin avointen kysymysten muodossa.

Tietokonehuokassa yhtäaikaaisesti vastaaminen saattoi osaltaan vaikuttaa tutkimustulosten luotettavuuteen. Vaikka tilanteeseen pystyttiin luomaan rauhallinen ilmapiiri vastata, niin kuitenkin päästä kääntämällä olisi pystynyt kurkkimaan vieressä istuvan ruutua. Tietokoneita oli kuitenkin rajoitetusti, joten vierekkäisille paikoille sijoittuminen oli välttämätöntä. Porrastettu vastaaminen olisi mahdollisesti voinut tukea nuorten uskallusta vastata rehellisemmin. Olimme läsnä seuraamassa kyselyyn vastaamisen sujumista koko tilanteen ajan, jotta pystyimme valvomaan oppilaiden yksilöllisen vastaamisen sekä vastaamaan mahdollisiin vastaamista koskeviin kysymyksiin. Terveystiedon opettajan läsnäololla saattoi myös olla vaikutus oppilaiden vastauksiin.

Rehtorilta saadun luvan lisäksi pidimme eettisesti tärkeänä, että nuoret ja heidän vanhempansa olisivat ennakkoon tietoisia tutkimuksesta. Nuorten vanhemmille tiedotettiin viikkoa aikaisemmin koulun sisäisen sähköisen viestinnän kautta kyselytutkimuksesta. Tarkoituksena oli etukäteen selventää tutkimuksen tarkoitusta sekä kertoa osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja vastaajien anonymiteetistä. Kyselyyn vastanneiden anonymiteetti säilyi läpi aineiston keruun, sillä emme keränneet tarkempia henkilötietoja. Kyselystä käy ilmi vain vastaajan luokkataso ja sukupuoli sekä

se, onko hän kokeillut kannabista. Näiden tietojen perusteella vastaajia ei voi tunnistaa. Tutkimusaineisto jätettiin harkinnan jälkeen YAD:n työntekijöiden käytettäväksi menetelmän kehittämistyön tueksi myöhempää tarkastelua varten.

7 Tulokset

Tutkimuskyselyyn vastasi yhteensä 34 nuorta. Yksi 7. luokan vastaajista oli ilmoittanut olevansa 9. luokan oppilas, minkä vuoksi hänen vastauksensa päätettiin hylätä kokonaan mahdollisesti muiltakin osin epäluotettavana. Vastaajajoukko koostui siis lopulta kahdestatoista 7. luokan pojasta, yhdeksästä 7. luokan tytöstä, viidestä 9. luokan pojasta ja seitsemästä 9. luokan tytöstä. Kyselyn vapaaehtoisuudesta huolimatta kaikkien nuorten kiinnostus sen täyttämistä kohtaan ei luultavasti ollut kovin korkea. Muutama nuorista tyytyi vastaamaan vain pelkkää klikkaamista vaatineisiin kohtiin jättäen avoimet kysymykset väliin.

Tutkimuksen aineisto esitellään kolmen siitä nousseen keskeisen teeman kautta. Nämä teemat ovat yleinen suhtautuminen kannabikseen, kannabiksen hyvät ja huonot puolet sekä kannabistietämys. Teemat ovat hyvin vahvasti yhteydessä toisiinsa, joten ne menevät monelta osin myös toistensa päälle. Tuloksia tarkastellaan teemojen sisällä myös sukupuolten ja luokkatasojen eroavaisuuksia ja yhteneväisyyksiä huomioiden. Yksikään nuorista ei kertonut kokeilleensa kannabista, minkä vuoksi tämän taustamuuttujan kautta ei voitu tehdä minkäänlaista vertailua. Tuloksia tarkastellessa on muistettava, että ne edustavat tämän otoksen näkemyksiä, eivätkä ole yleistettävissä koskemaan kaikkia samanikäisiä nuoria.

7.1 Yleinen suhtautuminen kannabikseen

Yleisellä suhtautumisella kannabikseen tarkoitetaan tässä tapauksessa nuorten kiinnostusta aiheeseen sekä mielipiteitä kannabiksen kokeilemisen ja käytön hyväksyttävyydestä ja normaaliudesta, riippuvuudesta, johtamisesta toisiin huumeisiin sekä siitä, onko kannabiksen käyttö jokaisen oma asia. Kannabiksen käytön hyväksymistä oli kysytty suoralla rastituskysymyksellä, kun taas muut mielipiteitä koskevat seikat tulkittiin asteikollisten väittämäkysymysten kautta. Lähes kaikki nuoret vastasivat näihin kohtiin.

Nuorten kiinnostusta pohtia kannabista tai keskustella siitä sekä halua saada tietää kannabiksesta jotain lisää kysyttiin suorilla kysymyksillä. Harva nuorista piti kannabis-

ta kiinnostavana aiheena pohtia tai keskustella. Kiinnostuneiden joukossa oli vain yksi 7. luokan oppilas ja neljä 9. luokan oppilasta. Toisaalta kolme 7-luokkalaista oli kiinnostunut tietämään kannabiksesta lisää, 9. luokan oppilaista ei yksikään. Nuorten suhtautumisessa kannabikseen aiheena näkyikin monesti välinpitämättömyyttä sitä kohtaan.

Lähes kaikki vastaajista pitivät alkoholin satunnaista käyttöä hyväksyttävänä. Noin puolet hyväksyi myös tupakoinnin ja alkoholin säännöllisen käytön. Kyselyjoukkomme nuorten suhtautuminen kannabikseen oli kuitenkin pääsääntöisesti negatiivista. Kannabiksen käyttämistä piti hyväksyttävänä vain yksi vastaajista. Kokeilemisen suhteen mielipiteet olivat sallivimpia, mutta sitäkin piti hyväksyttävänä alle kolmasosa. Tämänkään joukon yleistä suhtautumista kannabikseen ei voida vastausten perusteella pitää suoranaisesti positiivisena. Hekin uskoivat kannabiksen aiheuttavan riippuvuutta ja sen käytön johtavan usein toisten huumeiden kokeilemiseen. Lisäksi moni heistä osasi nimetä kannabiksen haittapuolia ja osan vastauksista näkyi selvästi negatiivinen suhtautuminen kannabikseen.

Kannabiksen kokeilun hyväksyneet olivat muuta joukkoa vahvemmin sitä mieltä, että kannabiksen käyttö on jokaisen oma asia. Toisaalta noin kolmasosa nuorista piti kannabiksen käyttö jokaisen omana asiana, vaikeivät he hyväksyneet edes sen kokeiluakaan. Ne nuoret, jotka eivät hyväksyneet ajatusta kannabiksen käytön olemisesta jokaisen oma asia, osoittivat pitkälti negatiivista suhtautumista siihen. Heidän vastauksissaan oltiin myös muita vahvemmin vaikuttuneita siitä, että kannabis aiheuttaa riippuvuutta.

Väite kannabiksen kokeilemisen normaaliudesta jakoi nuoria melko paljon, tosin täysin samaa mieltä asiasta oli vain kaksi vastaajista. Yhdeksännen luokan oppilaat pitivät kokeilua hieman useammin normaalina. Vain yksi vastaaja koko aineistosta oli sitä mieltä, että kannabiksen käyttö ei johda usein toisten huumeiden kokeilemiseen. Nuoret olivat asiasta pääosin jokseenkin samaa mieltä sukupuolesta tai luokasta riippumatta.

Sukupuolten ja luokkien välisiä eroja tarkastellessa on huomattavissa, että kannabiksen kokeilua hyväksyttävänä pitäminen on yleistä ainoastaan 9-luokkalaisten tyttöjen keskuudessa. Tämä ryhmä erottuikin aineistosta hyvin vahvasti, koska jopa kuusi seitsemästä 9-luokkalaisesta työstä piti kokeilua hyväksyttävänä ja aineiston ainut kannabiksen käytön hyväksynyt oli myös 9. luokan tyttö. Ajatus kannabiksen käytöstä jokaisen omana asiana oli heillä myös muita vastaajia vahvempi, mutta kannabiksen hyviä ja huonoja puolia pohtiessa heidän vastauksensa eivät vaikuta positiivisemmilta kuin muidenkaan. Yhdeksännen luokan poikien ja 7-luokkalaisten poikien ja tyttöjen välillä ei vaikuta olevan mitään eroa yleisessä suhtautumisessa kannabikseen.

7.2 Kannabiksen hyvät ja huonot puolet

Nuorilta kysyttiin suorilla avoimilla kysymyksillä erikseen kannabiksen hyviä ja huonoja puolia. Suurin osa nuorista vastasi näihin kysymyksiin ja näiden vastausten voidaan sanoa kuvaavan keskeisimmin nuorten käsitystä kannabiksesta ja sen vaikutuksista. Nuorten vastauksissa esiin tulevat lääkekäyttö ja riippuvuus olivat kyselyssä aiemmin esillä väittämien muodossa, mikä on saattanut lisätä niiden esiintymistiheyttä näiden kysymysten kohdalla.

Kannabiksen hyvistä puolista nuoret toivat esille pitkälti sen lyhyen aikavälin vaikutuksia. Kannabiksen hyviin puoliin liitettiin hyvän olon tunne, iloisuus, mielen rauhoittaminen, irtonainen olotila, vapauden tunne, rentoutuminen ja murheiden poistuminen. Moni vastaaja korosti kuitenkin omaa tietämättömyyttään aiheesta – ”*tulee kuulemma hyvä olo*” (Vastaaja 21).

Pidemmän aikavälin positiivisia puolia nuorten vastauksista ilmenee vain vähän. Yksi vastaajista piti rahan saamista kannabiksen myynnistä hyvänä asiana. Lääkekäyttö sai asteikollisessa väittämäkysymyksessä nuorilta pääosin kannatusta ja se esiintyy myös kannabiksen hyviä puolia kysyttäessä. Osa vastaajista kuitenkin mainitsee olevansa epävarma siitä, voiko sitä käyttää lääkkeenä. Jää myös lopulta epäselväksi minkälaisissa tilanteissa nuoret pitäisivät kannabiksen lääkekäyttöä hyvänä. Ainut maininta lääkekäytön mahdollisesta kohderyhmästä on sodassa haavoittuneet.

Huomattavan moni vastaaja ilmoitti suoraan, ettei kannabiksessa ole mitään hyviä puolia tai ettei tiedä niiden olemassaolosta. Nämä mielipiteet tulevat vahvimmin esille 7-luokkalaisten kohdalla. Varsinkin 7. luokan poikien kohdalla ajatus siitä, että kannabiksessa ei ole mitään hyvää, tulee vahvasti esille. Yhdeksännen luokan opiskelijat toivat hyviä puolia esille enemmän ja hieman laajemmin.

Nuorten käsitykset kannabiksen huonoista puolista jäävät lopulta hyvin epäselviksi. Yksikään kyselyyn vastanneista ei ollut eri mieltä kannabiksen kyvystä aiheuttaa riippuvuutta. Vain kolmen vastatessa ”en osaa sanoa” voidaan nuorten uskoa riippuvuuteen pitää vahvana. Riippuvuus tulikin eniten esille huonoja puolia kysyttäessä. Taloudellinen näkökulma tulee kolmella nuorella esille. He kuvasivat, että kannabis ”maksaa paljon” (Vastaaja 12), ”on kallista” (Vastaaja 33) ja ”rahan tuhlausta” (Vastaaja 28). Usea nuori mainitsee myös kannabiksen negatiivisen vaikutuksen terveyteen. Osa vastauksista on kuitenkin hyvin epämääräisiä mainiten vain terveysriskit nimeämättä niitä tarkemmin – ”kaikkee huonoo” (Vastaaja 5), ”terveydelle haitallinen” (Vastaaja 12). Tarkemmin mainitut vaikutukset terveyteen sisältävät epämääräisyyden lisäksi myös suoranaisia väärinkäsityksiä – ”se tappaa” (Vastaaja 8), ”pilaa terveyden, mm. hampaat ja ikenet” (Vastaaja 23), ”aivot tuhoutuu” (Vastaaja 31). Huomionarvoista vastauksissa ei ole pelkästään se mitä ne sisältävät, vaan myös se, että mitä ne eivät sisällä. Nuorten vastaukset ovat pelkästään yksilökeskeisestä näkökulmasta eli niissä ei esimerkiksi käsitellä kannabiksen käytön vaikutuksia lähimmäisiin tai yhteiskuntaan.

Poikien ja tyttöjen välillä ei ole huomattavissa eroa käsityksissä kannabiksen huonoista puolista. Seitsemännen luokan oppilaiden vastauksista puuttuu kokonaan tarkemmat, realistiset käsitykset kannabiksen huonoista puolista. Yhdeksännen luokan oppilaiden kohdalla aineisto on ristiriitaisempi sisältäen muutaman hieman realistisemmän käsityksen kannabiksen huonoista puolista. Niiksi osataan mainita hallusinaatiot, vainoharhaisuus, psyykkiset näköharhat, pelon tunteen lisääntyminen ja sekavuus.

7.3 Kannabistietämys

Nuorten käsityksiä ja mielipiteitä koskevat kysymykset antoivat monipuolisen kuvan nuorten kannabistietämyksestä. Osa kysymyksistä mittasi hyvin suoraan nuorten tietämystä esimerkiksi synteettisen kannabiksen ja kannabiksen riskien osalta, mutta tietämys tuli esille myös muiden kysymysten kohdalla. Kannabistietämys vaikuttaa olevan pääosin melko heikkoa ja oikeiden käsitystenkin osalta epävarmaa.

Nuoret olivat iästä ja sukupuolesta riippumatta keskimäärin hyvin epätietoisia siitä, eroavatko kannabiksen riskit eri-ikäisillä. Kaksi 9-luokkalaista ilmoitti riskien olevan samoja, mutta muutama nuori piti riskejä erilaisina. Nämä vastaajat pitivät riskejä erilaisina, koska eri-ikäisten elimistöjen arveltiin reagoivan eri tavalla kannabikseen. Varsinkin kasvuiässä olevien nuorten elimistöjen ajateltiin reagoivan voimakkaammin ja negatiivisesti.

Synteettisen kannabiksen eroavuutta kannabikseen kysyttiin esittämällä väittämä ”Synteettisen kannabiksen käyttö on turvallisempaa kuin kannabiksen käyttö”. Molemmissa kyselytilanteissa meiltä kysyttiin, mitä synteettinen kannabis tarkoittaa. Ohjastimme tällöin vastaamaan ”en osaa sanoa”. Emme halunneet ohjailla nuorten vastauksia avaamalla tätä käsitettä. Melkein kaikki vastaajat olivatkin asiasta epätietoisia. Neljästä kantansa ilmoittaneesta kaksi oli jokseenkin samaa mieltä ja kaksi täysin eri mieltä.

Kannabiksesta nuoret ovat keskustelleet eniten kavereidensa kanssa. Yli puolet 7. luokan oppilaista kuitenkin ilmoitti, etteivät he ole keskustelleet kannabiksesta kenenkään kanssa. Yhdeksännen luokan oppilaille kannabis näyttäisi olevan ajankohtaisempi aihe, sillä heistä melkein kaikki ovat keskustelleet kannabiksesta jonkun kanssa. He mainitsevat kavereiden lisäksi myös muita keskustelukumppaneita, kuten vanhemmat, terveydenhoitajan ja opettajan. Sukupuolten välillä ei näytä olevan eroa keskustelujen osalta. Muutamien nuorten mielipiteet käydyistä keskusteluista kuvaavat epäkiinnostusta aiheen käsittelyyn – ”ei ole kiinnostavaa” (Vastaaja 10), ”ositain jauhantaa” (Vastaaja 32). Toinen esille nouseva puoli on keskustelujen tuoma informaatio aiheesta – ”sai enemmän tietoa” (Vastaaja 28), ”käytiin kannabiksen huonoja puolia jotka sai ymmärtämään, että ei kannata kokeilla” (Vastaaja 33).

Nuoria pyydettiin kyselyssä laittamaan järjestykseen eri tahoja sen mukaan, kellä on vastaajan mielestä yleensä eniten tietoa kannabiksesta. Eniten tietoa ajateltiin olevan poliisilla, entisillä käyttäjillä, nuorisotyöntekijöillä ja terveydenhoitajilla. Opettajien kannabistietämykseen uskottiin vähemmän ja kaikkein vähiten yläkouluikäisiin nuorten vanhempiin ja yläkouluikäisiin nuoriin. Eniten hajontaa vastauksissa aiheuttivat vaihtoehdot ”entinen käyttäjä” ja ”yläkouluikäinen nuori”. Muutama nuori sijoitti yläkouluikäiset nuoret kaikkein tietävimpien joukkoon. Tämän ryhmän vastaukset eivät kuitenkaan eroa muista vastaajista kannabistietämyksen osalta. Entisten käyttäjien ajateltiin olevan pääsääntöisesti joko kaikkein tai kaikkein vähiten tietävimpiä.

7.4 Yhteenveto

Nuorten käsityksissä ja mielipiteissä oli ennako-odotusten mukaisesti vaihtelua, joskin kannabista kokeilleiden nuorten saaminen otokseen olisi luultavasti lisännyt erilaisten käsitysten ja mielipiteiden määrää. Suurimmalle osalle nuorista kannabis ei vaikuttanut olevan omaan elämään tai elämäntilanteeseen läheisesti liittyvä aihe, eikä se näin ollen ollut heille myöskään kovin kiinnostavaa pohdittavaa. Tällöin nuorten käsityksiä ja mielipiteitä leimasivat välinpitämättömyys ja ajatus kannabiksesta turhana aineena. Yleisesti ottaen nuoret suhtautuivat kannabikseen negatiivisesti. Monien nuorten mielipiteissä oli kuitenkin ristiriitaisuuksia. Alle kolmasosa vastaajista hyväksyi kannabiksen kokeilun, mutta toisaalta yli puolet piti kannabiksen käyttöä vähintään jokseenkin jokaisen omana asiana.

Nuorten negatiivisten suhtautumisten takana näyttäisi olevan vahva usko kannabiksen aiheuttamaan riippuvuuteen ja siihen, että sen käyttö saattaa johtaa toisten huumeiden kokeilemiseen. Kannabiksen huonoja puolia ajateltiin yleisesti ottaen olevan enemmän kuin hyviä, vaikka käsitykset varsinkin huonoista puolista olivat usein epärealistisia. Käsitykset kannabiksen hyvistä puolista liittyivät sen aiheuttamaan hetkelliseen hyvään oloon sekä lääkekäyttöön. Huonoiksi puoliksi käsitettiin pääosin riippuvuus ja terveysriskit. Nuorten käsitykset kannabikseen liittyvien terveysriskien luonteesta olivat epäselviä ja välillä jopa täysin vääriä. Vain muutama nuori piti kannabista vaarallisempana nuorille kuin täysi-ikäisille.

Kannabista kokeilleiden nuorten puuttuminen otoksesta johti siihen, että kolmas tutkimuskysymys jää tässä tutkimuksessa vastaamatta. Sen sijaan luokkatasojen ja sukupuolten välisiä eroja oli havaittavissa. Otoksen pieni koko ei kuitenkaan mahdollista näiden tulosten yleistettävyyttä. Monelta osin nuorten vastaukset eivät eronneet toisistaan, mutta 9-luokkalaisten vastaukset avoimiin kysymyksiin olivat kautta linjan pidempiä ja heidän osoittama kiinnostus aihetta kohtaan oli keskimäärin suurempi.

Seitsemännen luokan oppilaat eroavat 9-luokkalaisista selkeimmin keskimäärin negatiivisemmilla mielipiteillä ja epävarmemmilla käsityksillä. Seitsemännen luokan tyttöjen ja poikien väliset erot ovat hyvin vähäiset. Ajatus siitä, että kannabiksessa ei ole mitään hyvää oli 7-luokkalaisilla yleistä ja tässä osin pojat erottuvat tytöistä korostan tätä näkökulmaa muita vahvemmin. Yhdeksännen luokan oppilailla sukupuolten väliset erot olivat suuremmat. Käsitykset kannabiksesta ja sen vaikutuksista olivat samansuuntaiset, mutta tytöt olivat paljon valmiimpia hyväksymään sen kokeilun. Koska tytöt eivät kuitenkaan nähneet kannabista kovinkaan positiivisessa valossa, olisi loogista nähdä hyväksyvemmän suhtautumisen kumpuavan yksilön itsemääräämisoikeuden korostamisesta.

8 Pohdinta

8.1 Tulokset aikaisemman tutkimustiedon valossa

Vaikka kyselyyn vastanneiden oppilaiden määrä oli meidän tutkimuksessamme verrattain pieni, voimme silti löytää yhtymäkohtia aikaisempaan tutkimustietoon nuorten käsityksistä ja mielipiteistä koskien kannabista. Käsittelemme kuitenkin tutkimuksemme tuloksia ainutlaatuisina, vain kyselyyn vastanneita nuoria koskevinä ja varovasti yleistettävänä. Esittelemme tässä vertailukohtia aikaisempaan tutkimustietoon, sillä teimme mielenkiintoisia havaintoja vertaamalla saatuja tuloksia toisiinsa.

Samansuuntaisesti kuin Anni-Maaria Hujasen pro gradu -tutkielmassa ”Miksi huumeet on keksitty?” (Hujanen 2008) myös meidän tutkimuksestamme nousi esiin nuorten ristiriitainen suhtautuminen huumeisiin. Hujanen selvitti tutkimuksessaan, mitä 5- ja 9-luokkalaisten oppilaat halusivat tietää huumeista, kun taas meidän tutkimuksemme koski kohdennetusti 7- ja 9-luokkalaisten käsityksiä ja mielipiteitä kannabiksesta. Samalla tavalla aineistosta oli kuitenkin havaittavissa nuorten ristiriitaisia ajatuksia, sillä vastauksista ilmeni sekä varovaisia ja negatiivisia että kiinnostuneita ja positiivisia näkökulmia huumeita tai kannabista kohtaan. Nuoret pitivät kannabiksen käyttöä vähintään jokseenkin jokaisen omana asiana, mutta vain harva piti edes sen kokeilua hyväksyttävänä lukuun ottamatta valtaosaa 9-luokkalaisista tytöistä. Kautaltaan nuoret pitivät kannabista riippuvuutta aiheuttavana.

Riikka Lindsténin ja Eeva-Kaisa Salmisen tutkimuksessa ”Lukiolaiset ja kannabis” (Lindstén & Salminen 2008) selvitettiin täysi-ikäisten tamperelaisten lukiolaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia kannabiksesta. Myös heidän tutkimustuloksissa oli nostettu esiin nuorten moninaista suhtautumista ja epävarmuutta kannabista kohtaan, mutta toisaalta nuorten myönteisestä suhtautumista kannabiksen lääkekäyttöä kohtaan. Myös meidän tutkimuskyselyymme vastanneista nuorista yli puolet ilmoitti vähintään jokseenkin hyväksyvänsä kannabiksen lääkekäytön. Korostimme kyselyssämme juuri omaa harkinnanvaraista käyttöä lääkkeeksi.

Kanadalaisessa tutkimuksessa ”What Canadian Youth Think about Cannabis” (Porath-Waller, Brown, Frigon & Clark 2013) selvitettiin 14–19-vuotiaiden nuorten käsityksiä kannabiksesta. Tutkimustuloksista käy ilmi nuorten vaihtelevat sekä tutkimustiedon kanssa ristiriitaisetkin käsitykset kannabiksesta. He raportoivat tutkimukseen osallistuneiden nuorten pitävän kannabista normaalina asiana ja kuvittelivat kokeilun olevan yleistä samanikäisten keskuudessa. Tähän verraten vain kolmasosa meidän kyselyyn vastanneista piti kannabiksen kokeilua normaalina. Tässä kannattaa huomioida kuitenkin meidän tutkimukseen vastanneiden keskimäärin hieman nuorempi ikä. Yhtäläisesti molemmista tutkimustuloksista on havaittavissa nuorten vaihtelevia sekä tutkimustiedon kanssa ristiriitaisia käsityksiä kannabiksesta ja sen vaikutuksista. Me saimme esimerkiksi avoimiin kysymyksiin hyvin äärimmäisiä vastauksia kannabiksen tappavuudesta ja muista suoraan paikkansapitämättömistä terveysriskeistä.

8.2 Tulokset ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta

Löysimme tutkimusaineistostamme ehkäisevän huumetyön kannalta mielenkiintoisia seikkoja. Yli puolet kyselyyn vastanneista nuorista piti kannabiksen käyttöä jokaisen omana asiana. Ehkäisevässä huumetyössä on ollut keskeistä pohtia nuorten kanssa päihteiden käytön vaikutuksia monipuolisesti. Edelleen vaikuttaisi siltä, että on tärkeää pohtia huumeiden käytön mahdollisista vaikutuksista nuoren lähipiiriin, kuten ystävyys- tai perhesuhteisiin.

Ehkäisevän päihdetyön kannalta on myös merkittävää, kuinka tavallisena nuoret pitävät kannabista. Vaikka kannabiksen kokeilun normaalius jakoi tähän kyselyyn vastanneita nuoria kahtia, on hyvä huomioida se osa nuorista, jotka pitävät kannabiksen kokeilua normaalina. Yläkouluikäisten nuorten kohdalla kannabista kokeilleiden määrä on kuitenkin melko pieni. Avoin keskustelu ja kannabiksen käytön normaaliuden pohdinta nuorten kanssa on aiheellista välttääksemme luuloihin perustuvia uskomuksia.

Kaverien rooli nuorten rakentuviiin kannabiskäsityksiin vaikuttaisi olevan keskeinen. Tutkimusaineistosta on havaittavissa nuorten epärealistisia käsityksiä kannabiksesta, jotka kuitenkin vaikuttavat nuorten keskinäiseen kannabiskeskusteluun. Nuoret saattavat etsiä tietoa esimerkiksi internetistä, josta löytyvän laajan tietomäärän tulkitse-

miseen tarvitaan medialukutaitoa. Ehkäisevän työn on tarkoitus tuottaa ja jakaa asiallista tietoa huumeista sekä pohtia nuorten kanssa avoimesti päihteitä koskevan tietoperustan luotettavuutta. On mielestämme hyvä käydä keskustelua nuorten kanssa median tulkitsemisesta ja asiatiedon tunnistamisesta tiedonhaussa. Vuorovai-
kutuksen kautta saatu alan ammattilaisen näkökulma tuo tarpeellista tietoa päihteistä nuoren elämään, jossa päihdetietoa saatetaan muuten tulkita vain kaveripiirin kesken.

Vaikka kannabiksen kokeilua ei esiintynyt tämän tutkimuksen nuorilla, pystyimme havaitsemaan näilläkin nuorilla olevan myönteisiä asenteita päihteitä kohtaan. Vain alle kolmasosa kyselyyn vastaajista hyväksyy kannabiksen kokeilun, mutta asenteet tupakan ja alkoholin käyttöä kohtaan olivat selvästi sallivampia. Nuorten keskuudessa kynnys kokeilla kannabista voi kuitenkin madaltua, jos kaveripiiristä löytyy kokeilija, jonka kautta aine ja tietous leviävät. Näissä ryhmissä korostuvat nuoren omat valinnat, vahva itsetunto ja vaihtoehtoiset harrastukset päihdekeskeiselle toiminnalle.

Ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta tutkimuksemme nuorten tilanne vaikuttaa yleisesti ottaen hyvältä. Päihteiden kokeilu ja käyttö on ollut tässä ryhmässä aineiston perusteella varovaista. Ehkäisevän päihdetyön ensisijainen tavoite näiden nuorien kanssa olisi tarjota mielekäästä toimintaa vaihtoehdoksi päihdekeskeiselle hengailulle. Tässä kohderyhmässä on hyvä tehdä ennaltaehkäisevää työtä vahvistamalla kokonaisvaltaisesti nuorten päihdekokeiluilta suojaavia tekijöitä kuten itsetuntoa ja elämäntaitojen osaamista.

Nuorille pyritään usein viestimään kasvatuksessa päihdekielteistä asennetta monien aikuisten omasta esimerkistä huolimatta, tai korostetaan vähintään päihteiden käyttöä arjessa. Aikaisemmin kiellettyjen päihteiden kokeilu alkaa kiinnostaa osaa nuorista enemmän lähestyttäessä täysi-ikäisyyden rajaa. Vastuun ja elämän haastavien hetkien lisääntyessä saatetaan hakea helpotusta päihteistä, joiden käyttöä pidetään kuitenkin soveliaana meidän yhteiskunnassa. Päihteille vaihtoehtoiset toimintamallit ja -tavat käsitellä haastaviakin asioita suojaavat päihteiden käytöltä. Huolimatta tutkimuksemme nuorten varovaisesta suhtautumisesta kannabikseen heidän

käsitysten ja mielipiteiden voidaan olettaa muuttuvan päihteiden tullessa arkisemmaksi osaksi elämää.

Merkittävä osa ehkäisevästä päihdetyöstä yläkouluikäisten nuorten kohdalla tapahtuu koulun toteuttaman kokonaisvaltaisen kasvatustehtävän kautta, johon liittyvät muun muassa omat päihdeaiheita käsittelevät oppituntinsa. Koulun tehtävä ehkäisevän päihdetyön kannalta korostuu sillä ryhmällä nuorista, joiden asenne päihteisiin on jokseenkin välinpitämätön. Päihteistä varsinaisesti kiinnostuneiden nuorten kanssa olisi hyvä tehdä kohdennetumpaa ehkäisevää päihdetyötä, jossa käsiteltäisiin yksilökeskeisemmin nuoren elämää ja päihdemyönteistä maailmankuvaa. Riskiehkäisyntoimenpiteet tulevat ajankohtaiseksi vasta myöhemmällä iällä, sillä tutkimukseemme osallistuneiden nuorten vastauksista käy ilmi tämän ryhmän pääosin negatiiviset ajatukset kannabiksesta, jolloin näkisimme yleisen ehkäisyntoimenpiteen käsittelemään näille nuorille ajankohtaisia päihdetoimenpiteitä.

Vaikka kehitettävä kannabikseen erikoistunut päihdekasvatusmenetelmä luonnollisesti rakennetaan mahdollisimman laadukkaasti tietoperustan varaan, voi olla myös hyvä miettiä menetelmän käsittelevän luotettavan tiedon tunnistamista ja käsittelemistä nuorten kanssa. Tiedon tulkitseminen nuorten kanssa luo mielestämme hyvää ja osallistavaa pohjaa käytävälle kannabiskeskustelulle. Nuoret tarvitsevat eväitä tiedon käsittelyyn, jotta myös omatoiminen tiedonhaku ja sen analysointi onnistuvat. Mahdolliset kannabismyytit selkenevät myös nuorten oman tiedonarvioinnin myötä, eikä uusia välttämättä synny valvettuneemman tulkinnan seurauksena. Kannabistieto kulkeutuu kaverilta toiselle, mutta tämän viestin sisältöön voidaan pyrkiä vaikuttamaan asiallisesti pohtimalla erilaisia käsityksiä ja mielipiteitä.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella on vaikea eritellä tiettyjä asioita kannabiksessa, mitä nuorten kanssa olisi erityisen tärkeä käsitellä. Nuorten kannabistietämys oli suurimmalla osalla sen verran heikkoa, että heidän olisi hyvä tietää yleisesti ottaen kannabiksesta enemmän pystyäkseen tarvittaessa tekemään sen kokeilua koskevia päätöksiä. Aineistosta ei ole luettavissa selkeitä kannabismyyttejä vaan enemmänkin sekalaisia yksilöllisiä väärinkäsityksiä. Nuorten tietämys on oletettavasti yhteydessä heidän vähäiseen kiinnostukseensa aiheesta. Kannabiksen käsittelyn tulisi-

kin osua ajallisesti yhteen nuorten kiinnostuksen kanssa. Tämän tutkimuksen nuorista moni ei vaikuta olevan sellaisessa elämäntilanteessa, että kannabis olisi jotenkin läheinen aihe heille. Pelkkä informaation jakaminen ilman nuorista kumpuaa kiinnostusta ja vuorovaikutuksellisuutta tuskin johtaa kovin merkityksellisiin tuloksiin.

Kannabiskeskeisessä päihdekasvatuksessa olisi varmasti hyvä selvittää päihteiden käytön riskejä erityisesti kasvavan nuoren kohdalla. Nuorten epäselvät käsitykset kannabiksen vaikutuksista on hyvä huomioida siinä kohden, kun nuori kuitenkin itse tekee päätöksen mahdollisesta kannabiksen kokeilusta. Kannabiksen kohdalla välinpitämättömyyden asennetta viestivät nuoret voivat mahdollisesti olla alttiita juuri kavereiden painostukselle kokeilla.

8.3 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksen kyselyn toteuttamisesta sopiminen oli yllättäen opinnäytetyön haastavimpia osuuksia. Vaikka yhteistyö Kuokkalan koulun kanssa alkoi hyvissä ajoin jo syksyllä 2013 koulun terveydenhoitajan kanssa, mutkistui tämä kuvio huomattavasti keväällä 2014. Otimme terveydenhoitajaan yhteyttä sähköpostilla keväällä, vain kuulaksemme hänen vaihtavan viikko sen jälkeen toisiin työtehtäviin. Päätimme hänen kanssaan kuitenkin jatkaa alkanutta yhteistyötä ottamalla yhteyttä koulun rehtoriin sähköpostilla. Saimme rehtorin kautta luvan toteuttaa kyselyn, jos saamme sovittua yhteistyöstä jonkin Kuokkalan koulun terveystiedon opettajan kanssa. Kahden opettajan kieltäytyttyä kolmas opettaja oli viimeinen mahdollisuutemme kyselyn toteutumiselle. Hänen kanssaan yhteistyö toimikin onneksemme aivan mainiosti.

Vaikka aineiston keruu sähköiseen kyselyyn vastaamalla sujui ongelmitta ja joustavasti, pohdimme sen toteutukseen liittyviä ongelmakohtia ja saadun aineiston luotettavuutta. Pohdimme tutkimuksemme valikoitujen nuorten motivaatiota vastata rehellisesti ja kattavasti kyselyyn, jonka aiheeseen nuoret nähtävästi suhtautuivat vaihtelevin mielin. Aineisto selvitti kuitenkin tämän otoksen nuorten käsityksiä ja mielipiteitä kannabiksesta, jolloin pystyimme muodostamaan tulkintoja juuri näistä nuorista liittäen tulkinnat ehkäisevän päihdetyön tavoitteisiin.

Mietimme aineiston keruun toteutuksessa tilanteen avaamista jotenkin päihdetee-
moja käsittelevällä ja nuorten ajattelua herättelevällä pohjustuksella. Ajattelimme
aiheen ennakkokäsittelyn aineiston keruun yhteydessä loppujen lopuksi kuitenkin
mahdollisesti vaikuttavan liikaa nuorten antamiin vastauksiin, vaikka sen avulla oli-
simmekin voineet saada kattavammin nuorten näkemyksiä esiin. Yksi tutkimuksem-
me tavoitteista oli saada nuorten omaa ääntä kuuluviin mahdollisimman hyvin esi-
merkiksi juuri kattavien avointen kysymysten avulla, mutta käytännössä avointen
kysymysten vastaukset jäivät melko kapeiksi. Nuorilla ei tuntunut olevan tarvetta
nostaa kannabikseen liittyviä teemoja esiin kyselyn yhteydessä tai siihen vastaamisen
kautta.

Olisi ollut mielenkiintoista kysyä tietävätkö tai tuntevatko nuoret ketään kannabista
kokeillutta kaveria varsinkin kun otoksemme nuorista kannabista kokeilleiden näkö-
kulma jäi kokonaan pois. Kannabista kokeilleilla kavereilla tai tutuilla on kuitenkin
voinut olla vaikutusta toistenkin nuorten käsityksiin ja mielipiteisiin. Ehkäisevän
päihdetyön näkökulmasta on tietysti hyvä asia, ettei näillä nuorilla esiintynyt kann-
biskokeiluja, mutta kehitettävän menetelmän kannalta emme voi tällä tutkimuksella
ottaa kantaa erityisemmin kannabiksesta kiinnostuneiden riskiryhmien näkemyksiin
aiheesta.

Pohdimme myös erilaisen aineistonkeruumenetelmän soveltamista tutkimukseem-
me. Vaikka esimerkiksi haastattelemalla nuoria olisimme voineet saada kattavammin
tietoa esiin, olisi se vienyt tavoitettamme määrällisesti kapeamman tapaustutkimuk-
sen suuntaan. Yksittäisten henkilöiden haastatteleminen ei tuntunut luontevalta tai
tarkoituksenmukaiselta vaihtoehdolta tämän tutkimuksen tiedonkeruulle. Yläkou-
luikäisiä nuoria koskeva otos laadullisen tiedon saamiseksi on mielestämme kuitenkin
tullut melko hyvin esiin kyselytutkimuksen kautta, jolla voimme myös vastata ehkäi-
sevän päihdetyön tarpeeseen saada ajankohtainen katsaus nuorten maailmaan.

Tutkimusaineiston läpikäynti nosti esille ajatuksen siitä, mistä ja miten nuorten kan-
nabiskäsitykset ja -mielipiteet rakentuvat. Tämänkin tutkimuksen nuorilla oli erilaisia
käsityksiä ja mielipiteitä, vaikka monet eivät olleet keskustelleet kannabiksesta ollen-
kaan. Tällöin saadut käsitykset ja mielipiteet ovat oletettavasti rakentuneet ei-

vuorovaikutuksellisten tietolähteiden kautta. Olisikin kiinnostava tietää, mikä rooli esimerkiksi televisiolla, elokuvilla, internetillä ja peleillä on nuorten rakentuviin käsityksiin ja mielipiteisiin kannabiksesta.

Toinen jatkotutkimusaihe olisi kartoittaa ja käydä läpi kannabista kokeilleiden nuorten käsityksiä ja mielipiteitä kannabiksesta. Kannabista kokeilleiden ja sitä käyttävien nuorten käsitysten ja mielipiteiden voisi olettaa eroavan muista nuorista, mutta aihe kaipaisi tarkempaa selvitystä. Toteutustavaksi voisi tällöin soveltua esimerkiksi teemahaastattelujen kautta tehty laadullinen tutkimus.

Tunnumme tehneemme itsemme näköisen opinnäytetyön, jonka työstämisessä yhdistyi hyvin meidän molempien osaamisen vahvuudet. Pystyimme hyödyntämään sujuvasti näitä vahvuuksia kauttaaltaan työn toteutuksessa, jonka aikana myös opimme koko ajan vuorovaikutuksessa toisiltamme pohtimalla tutkimukseen liittyviä ratkaisuja ja erityisesti päihdetyöhön liittyviä aiheita. Opinnäytetyön monivaiheisen kokonaisuuden muodostumisessa vaikuttivat meidän molempien erilaiset näkemykset ja kokemukset kehittäen molempien kriittistä ajattelua sekä työtettä. Parityökentely ja yhteistyö Kuokkalan koulun kanssa kehittivät sellaisia vuorovaikutuksen osa-alueita, joita tulevaisuuden työtehtävissä tulemme todennäköisesti kohtaamaan.

Lähteet

Ehkäisevä päihdetyö. n.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 12.2.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/ehkaiseva-paihdeyto.

Ehkäisevän päihdetyön toimijat. n.d. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 17.2.2014. http://www.thl.fi/fi_FI/web/neuvoa-antavat-fi/toimijat;jsessionid=271A8C5FD5CD7DBB0E169CAC10F3453A.

Ehkäisevän päihdetyön verkosto. n.d. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Viitattu 17.2.2014. http://www.ehyt.fi/fi/koordinaatio/ehkaisevan_paihdeyto_verkosto.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Forsell, M. & Nurmi, T. 2013. Päihdehuollon huumeasiakkaat 2012. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 21/2013.

Heinälä, P. 2009. 343 Kannabiksen käytön haittavaikutuksia. Päihdelinkki. A-klinikkasäätiö. Viitattu 30.3.2014. <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/343-kannabiksen-kayton-haittavaikutuksia>.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Hämeenlinna: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hujanen, A.-M. 2008. "Miksi huumeet on keksitty?" Mitä 5. ja 9. luokan oppilaat haluavat tietää huumeista. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma.

Kannabis n.d. Päihdelinkki. A-klinikkasäätiö. Viitattu 30.3.2014. <http://www.paihdelinkki.fi/Pikatieto/?c=Kannabis>.

Koordinaatio. n.d. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. Viitattu 17.2.2014. <http://www.ehyt.fi/fi/koordinaatio>.

L 19.12.1889/39. Rikoslaki. Viitattu 3.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/, ajantasainen lainsäädäntö>.

L 30.5.2008/373. Huumeusainelaki. Viitattu 1.4.2014. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/, ajantasainen lainsäädäntö>.

Laatutähteä kiertämässä – Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirja. 2013. Toim. M. Soikkeli & L. Warsell. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-810-0>.

Laatutähteä tavoittelemassa – Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit. 2006. Toim. H. Jokinen. STAKES. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Päihdetyöryhmä. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210089361>.

Laitinen, J. 2013. Miten lääkekannabis eroaa pössyttelykannabiksesta? Helsingin Sanomat. 10.1.2013. Viitattu 28.4.2014. <http://www.hs.fi/terveys/a1357727753563>

Lehmusruus, A. 2013. Muutoksia ruokahalussa ja psyykkisiä haittoja – Näin lääkekannabis voi vaikuttaa. 14.1.2013. Viitattu 28.4.2014. <http://www.studio55.fi/terveys/article/muutoksia-ruokahalussa-ja-psykkisia-haittoja---nain-laakekannabis-voi-vaikuttaa/124046>

Lindstén, R. & Salminen, E.-K. 2008. Lukiolaiset ja kannabis. Tamperelaisten nuorten näkemykset, kokemukset ja tietous kannabiksesta. Opinnäytetyö. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma.

Metso, L., Winter, T. & Hakkarainen, P. 2012. Suomalaisen huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992–2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 17/2012. Tampere: Juvenes Print.

Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali. 2009. Toim. S. Pykkänen, R. Viitanen & E. Vuohilainen. 2. uudistettu painos. Preventiimi – nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Nurmi, J.-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2010. Ihmisen psykologinen kehitys. 1.-4. painos. Helsinki: WSOYpro Oy.

Paananen, J. 2012. Vertaisvaikuttaminen ja sosiaalinen media ehkäisevässä huumetyössä. Puheviestinnän pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201203061341>.

Pohjonen, P. 2013. Maalaisjärkeä ja avointa keskustelua – Päihdekasvatuksen jokamiesluokka. Teoksessa Selkenevää, myötätuulta – ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö nuorisoalalla. Toim. M. Tapio & T. Kuula. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 164–173.

Porath-Waller, A., Brown, J., Frigon, A. & Clark, H. 2013. What Canadian youth think about cannabis. Ottawa. Canadian Centre on Substance Abuse.

Preventiimi - nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. n.d. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.2.2014. <http://www.preventiimi.fi>.

Preventiimiverkosto – ei vain verkostoitumista, vaan myös yhdessä kehittämistä. n.d. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 17.2.2014. <http://www.preventiimi.fi/verkostotyö>.

Päihdehoitotyö. 2009. Toim. M. Havio, M. Inkinen & A. Partanen. 5.-6. painos. Jyväskylä: Tammi.

Raitasalo, K., Huhtanen, P., Miekka, M. & Ahlström, S. 2012. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995–2011. ESPAD -tutkimuksen tulokset. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 59/2012. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

Soikkeli, M. 2001. Huume politiikka. Teoksessa Huumetyö. Toim. R. Piisi. Tampere: Tammi, 9–29.

Soikkeli, M. 2002. Miten puhua huumeista. STAKES. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Soikkeli, M., Salasuo, M., Puuronen, A. & Piispa, M. 2011. Se toimii sittenkin - Kuinka päihdevalituksesta saa selvää. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 116. Helsinki: Unigrafia. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/a2456786-95d8-446f-a767-8171af97956f>.

Surakka, V.-M. n.d. 333 JWH-018 (Jehova). Päihdelinkki. A-klinikkasäätiö. Viitattu 1.4.2014. <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/333-jwh-018-jehova>.

Szilvay, I. n.d. 335 Spice-tuotteet. Päihdelinkki. A-klinikkasäätiö. Viitattu 1.4.2014. <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/335-spice-tuotteet>.

Tacke, U. & Sairanen, S. 2009. 312 Kannabis (marihuana ja hasis). Päihdelinkki. A-klinikkasäätiö. Viitattu 30.3.2014. <http://www.paihdelinkki.fi/tietoiskut/312-kannabis-marihuana-ja-hasis>.

Varjonen, V., Tanhua, H. & Forsell, M. 2014. Huumetilanne Suomessa 2013. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 5/2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Vilkko-Riihelä, A. & Laine, V. 2005. Mielen maailma 2 – Kehityopsykologia. Helsinki: WSOY.

Vogt, E., Kotovirta, E., Pylkkänen, S., Koste, A., Soikkeli, M., Hannula, K., Hara, M., Hedemäki, O., Saarto, A., Pajula, M. & Tamminiemi, K. 2013. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja yhteistyö, järjestöjen rooli ehkäisevässä päihdetyössä. Viitattu 4.4.2014. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/9ef7243b-fcde-468b-9fba-e7894de4d8d2>

Weckroth, A. 2001. Päihteestä huumeeksi - huumeongelman kulttuuriset tulkinnat. Teoksessa Huumetyö. Toim. R. Piisi. Tampere: Tammi, 30–47.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje vanhemmille

Hei!

Teemme sosionomitutkinnon opinnäytetyötä Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Aiheenamme on nuorten käsitykset ja mielipiteet kannabiksesta. Tutkimuksen toimeksiantaja on ehkäisevän huumetyön yhdistys YAD Youth Against Drugs ry, jonka kehittämistyön tueksi tämä kysely toteutetaan.

Kyselyyn vastaaminen on täysin vapaaehtoista. Se on myös täysin luottamuksellista ja anonyymiä. Vastaajan henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa. Kysely toteutetaan oppilaille terveystiedon opettajan avustuksella.

Kiitämme kovasti nuorten osallistumisesta kyselyyn. Jokaisen vastaajan mielipiteet ovat meille todella tärkeitä!

Sosionomiopiskelijat Mii Seppänen [mii.seppanen \(at\) student.jamk.fi](mailto:mii.seppanen@student.jamk.fi) &
Aaro Jormakka [aaro.jormakka \(at\) student.jamk.fi](mailto:aaro.jormakka@student.jamk.fi)

Liite 2. Kyselyn sähköisen versio pohja

Kysely nuorten kannabiskäsityksistä ja -mielipiteistä

Kyselyllä on tarkoitus selvittää yläkouluikäisten nuorten käsityksiä ja mielipiteitä kannabiksesta. Kysely on osa sosionomitutkinnon opinnäytetyötämme Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Kyselyn toimeksiantaja on ehkäisevän huumetyön yhdistys YAD Youth Against Drugs ry, jonka kehittämistyön tueksi tämä kysely toteutetaan.

Kyselyyn vastaaminen on täysin luottamuksellista ja anonyymiä. Vastaajan henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa.

Kiitämme kovasti osallistumisestasi kyselyyn vastaamalla, jokaisen vastaajan mielipiteet ovat meille todella tärkeitä!

Miio Seppänen & Aaro Jormakka

1. Sukupuolesi?

- a) Poika
- b) Tyttö

2. Luokkasi?

- a) 7. luokka
- b) 9. luokka

3. Oletko kokeillut kannabista?

- a) Kyllä
- b) Ei

4. Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä? (Vastaajille annetaan asteikko: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin eri mieltä, täysin eri mieltä)

- a) Kannabis aiheuttaa riippuvuutta
- b) Synteettisen kannabiksen käyttö on turvallisempaa kuin kannabiksen käyttö
- c) Kannabista tulisi saada halutessaan käyttää lääkkeenä
- d) Kannabiksen kokeilu on normaalia
- e) Kannabiksen käyttö on jokaisen oma asia
- f) Kannabiksen käyttö johtaa usein toisten huumeiden kokeilemiseen

5. Kenellä on mielestäsi yleensä eniten tietoa kannabiksesta? Merkitse numeroin 1–7 niin että 1 = eniten tietoa, 7 = vähiten tietoa.
- a) Yläkouluikäinen nuori
 - b) Yläkouluikäisen nuoren vanhempi
 - c) Opettaja
 - d) Terveystenhoitaja
 - e) Poliisi
 - f) Nuorisotyöntekijä
 - g) Entinen käyttäjä
6. Oletko keskustellut jonkun kanssa kannabiksesta? (esimerkiksi vanhemman, opettajan, kaverin, terveydenhoitajan)
- a) Kyllä, kenen kanssa? (Avoin kenttä)
 - b) En ole
 - c) En osaa sanoa
7. Mitä mieltä olet käydyistä kannabiskeskusteluista? Mitä niissä oli hyvää tai huonoa? (Kysymys ohjautuu vain 6a vastanneille)
8. Mitkä seuraavista ovat mielestäsi hyväksyttäviä? (Vastaja voi rastittaa haluamansa kohdat)
- a) Tupakan polttaminen
 - b) Alkoholin satunnainen käyttö (noin kerran kuukaudessa tai harvemmin)
 - c) Alkoholin säännöllinen käyttö (useamman kerran kuukaudessa)
 - d) Kannabiksen kokeilu
 - e) Kannabiksen käyttö
9. Minkä ikäisenä kannabiksen käyttö tulisi olla sallittua? (Kysymys ohjautuu vain 8e vastanneille)

10. Mitä hyviä puolia kannabiksessa mielestäsi on?

11. Mitä huonoja puolia kannabiksessa mielestäsi on?

12. Ovatko kannabiksen käytön haitat tai riskit erilaisia eri-ikäisillä?

a) Kyllä, millä tavoin? (Avoin kenttä)

b) Ei

c) En osaa sanoa

13. Onko sinusta kannabis kiinnostava aihe pohtia tai keskustella?

a) Kyllä

b) Ei

c) En osaa sanoa

14. Haluaisitko tietää jotain lisää kannabiksesta?

a) Kyllä, mitä? (Avoin kenttä)

b) Ei

15. Usein sanotaan, että nuorten vanhemmat eivät tiedä tarpeeksi kannabiksesta. Mitä sinä haluaisit kertoa heille kannabiksesta?